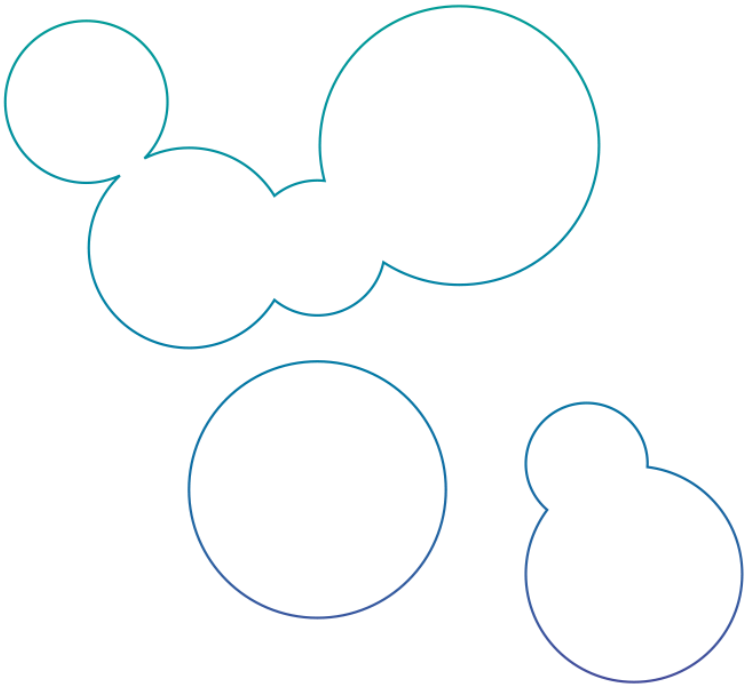
Interventiebeschrijving

Uk & Puk Editie 2

Dit is een format van het Samenwerkingsverband Erkenning van Interventies © 2024

Colofon

Eigenaar/licentiehouder van de interventie
Naam organisatie: Stichting CED-Groep
E-mail: uk&puk@cedgroep.nl
Telefoon: 010- 4071599

Website (van de interventie):
https://www.cedgroep.nl/merken/uk-en-puk

Contactpersoon
Naam: Angelique van der Pluijm
E-mail: a.vanderpluijm@cedgroep.nl
Telefoon: 06-51926811

Referentie in verband met publicatie
Naam auteur interventiebeschrijving: Angelique van der Pluijm, Judith Sabelis, Natasja van Dijk
Titel interventie: Uk & Puk Editie 2
Databank(en): jeugdinterventies
Plaats, kenniscentrum: Utrecht, Nederlands Jeugdinstituut
Datum: 18 mei 2026

Disclaimer en informatiegebruik

Dit document bevat een beknopte weergave van de beschreven interventie. Bijbehorende materialen ontbreken, denk aan een handboek, werkboek en opleidingsdocumentatie. Deze zijn wel nodig om de interventie uit te kunnen voeren. Het is daarom niet toegestaan om de interventie uit te voeren enkel op basis van dit document.

De informatie in dit document, voor zover die betrekking heeft op de hier beschreven interventie, mag niet worden overgenomen zonder toestemming van de eigenaar van de interventie. Ook mag de informatie niet worden gebruikt voor het maken van een eigen variant van de beschreven interventie.

Wil je de beschreven interventie gaan uitvoeren? Of wil je informatie over deze interventie overnemen? Neem dan contact op met de interventie-eigenaar of contactpersoon. Deze staat genoemd op de webpagina van de interventie in de Databank Effectieve Jeugdinterventies.

Foto van de interventie

Quote van een deelnemer

''De grootste succesfactor van de nieuwe Uk & Puk thema's vind ik de verbeterde structuur en duidelijkheid van de activiteiten. De thema's zijn overzichtelijker en sluiten beter aan bij de belevingswereld van jonge kinderen. Ook de focus op taalontwikkeling en interactie is versterkt, wat merkbaar effect heeft op de betrokkenheid en ontwikkeling van de kinderen.''

— Reactie pedagogisch professional

☒ *Hierbij verklaar ik (interventie eigenaar) dat de foto rechtenvrij is en dat betrokkenen toestemming hebben gegeven. De foto en quote mogen door het kenniscentrum worden gebruikt in openbare uitingen over mijn interventie.*

Samenvatting

Doelgroep

Uk & Puk Editie 2 als VE-programma is gericht op jonge doelgroepkinderen (kinderen met een VVE-indicatie) van nul tot vier jaar die het kinderdagverblijf, of de peuteropvang bezoeken. Het programma kan ook breed toegepast worden bij alle kinderen van nul tot vier jaar. De tweede editie van Uk & Puk is verschenen in 2025 als de vernieuwde opvolger van Uk & Puk uit 2009. In deze interventiebeschrijving verwijst *Uk & Puk* naar de vernieuwde versie: Editie 2.

Doel

Het hoofddoel van Uk & Puk als VE-programma is het voorkomen of verminderen van onderwijsachterstanden door het stimuleren van de ontwikkeling op de zeven ontwikkelingsgebieden taal, rekenen-wiskunde, sociaal-emotionele ontwikkeling, motoriek, digitale geletterdheid, oriëntatie op jezelf en de wereld en kunstzinnige oriëntatie.

Aanpak

Uk & Puk is een centrumgericht totaalprogramma dat vanuit een open-kader-aanpak spelenderwijs de brede ontwikkeling stimuleert van kinderen van 0 tot 4 jaar. Uk & Puk biedt tien thema's die in willekeurige volgorde gedurende anderhalf tot twee jaar ingepast worden in het dagprogramma. Vanuit de thema's en de planmatige en doelgerichte aanpak creëren professionals een contextrijke speelleeromgeving en bieden ze via hun interactievaardigheden hoge educatieve en emotionele kwaliteit van opvang. Elk thema biedt naast basis- ook verdiepend en intensief aanbod. De oudercomponent is geïntegreerd: vanuit visie en concrete suggesties en activiteiten worden ouders actief betrokken bij de ontwikkeling van hun kind.

Materialen

Er zijn diverse materialen beschikbaar, zoals de Gebruikswijzer, pop Puk, een activiteitenmap met tien themakaternen, een deelnemersmap voor pedagogisch professionals, een online trainersdomein en vier boeken voor trainers. In 2025 heeft daarnaast een doorontwikkeling plaatsgevonden met tien nieuwe thema's en vernieuwd trainersmateriaal.

Onderbouwing

Uk & Puk stimuleert de ontwikkeling van alle kinderen in het kindcentrum en voorkomt vroege achterstanden. Het programma biedt een gedegen en brede aanpak, waarin spelend leren centraal staat. Pedagogisch professionals creëren een veilige, stimulerende omgeving en sluiten met hun begeleiding aan op de zone van de naaste ontwikkeling. Cyclisch werken geeft daarnaast goed zicht op de voortgang van het kind. Deze open-kader-aanpak biedt kinderen ruimte voor eigen initiatief binnen een rijke speelleeromgeving. Zo draagt Uk & Puk bij aan gelijke kansen voor elk kind.

Onderzoek

De nieuwe thema's van Uk & Puk Editie 2 zijn ontwikkeld op basis van inzichten uit eerdere onderzoeken. In 2018 en 2020 zijn gebruikersonderzoeken uitgevoerd onder pedagogisch professionals en in 2021 volgden twee praktijkgerichte onderzoeken, naar ouderbetrokkenheid en diversiteit, die verdere input gaven voor de doorontwikkeling. In 2024-2025 zijn door de CED-Groep vervolgens twee onderzoeken uitgevoerd naar de vernieuwde versie van Uk & Puk, met specifieke aandacht voor de nieuwe thema's. Het implementatieonderzoek naar één nieuw thema toonde een positieve beoordeling (gem. 7,6), met waardering voor de duidelijke structuur, variatie in activiteiten en flexibiliteit. Aandachtspunten betroffen vooral de aansluiting op baby's en dreumesen, uitvoerbaarheid van bepaalde activiteiten en de behoefte aan aanvullende materialen. Het gebruikersonderzoek onderzocht de eerste vijf nieuwe thema's en betrok zowel pedagogisch professionals als ouders. Uitvoerders waardeerden de vernieuwde structuur, praktische toepasbaarheid en inhoudelijke vernieuwing, en noemden vooral taalontwikkeling als zichtbaar effect. Aandachtspunten waren onder meer het beperkt uitvoeren van thema-evaluaties, behoefte aan ondersteuning bij differentiatie, ouderbetrokkenheid en culturele diversiteit. Ouders waren positief over de herkenbaarheid van Puk en de zichtbaarheid van het programma thuis en gaven aan graag extra thuiscontent te willen ontvangen.

Inhoud

Samenvatting **4**

1. Beschrijving interventie **6**
1.1 Doelgroep 6
1.2 Doel 7
1.3 Aanpak 8

2. Uitvoering **12**

3. Onderbouwing **18**

4. Onderzoek **25**
4.1 Onderzoek naar de uitvoering 25
4.2 Onderzoek naar de effectiviteit 27

5. Aangehaalde literatuur **29**

1. Beschrijving interventie

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

Uk & Puk Editie 2, ingezet als VE-programma, is gericht op kinderen van nul tot vier jaar die kinderdagopvang bezoeken en die een risico op achterstand lopen in hun ontwikkeling op verschillende ontwikkelingsgebieden. Welke kinderen in aanmerking komen voor Voorschoolse educatie is per gemeente, en soms per bestuur of locatie, verschillend (zie selectie van doelgroepen). Uk & Puk is zeer geschikt voor kinderen met een (risico op) taalachterstand of voor kinderen waarvan Nederlands niet de eerste taal is, maar ook voor kinderen die ondersteuning nodig hebben op andere ontwikkelingsgebieden. We onderscheiden verschillende subgroepen:

- Baby's en jonge dreumesen (0-1,5 jaar)
- Oudere dreumesen en jonge peuters (1,5-2,5 jaar)
- Peuters (2,5-4 jaar)

Selectie van doelgroepen

De VE-doelgroep van Uk & Puk wordt bepaald door het gemeentelijk VE-beleid waarin staat aangegeven welke kinderen tot de doelgroep behoren (doelgroepkinderen). Gemeenten zijn vrij in het bepalen van hun doelgroepdefinitie. Landelijk worden sinds 2019 de onderstaande indicaties gehanteerd (Ketelaar & Wilsing, 2019):

- Opleidingsniveau van beide ouders
- Land van herkomst van beide ouders
- Verblijfsduur van de moeder in Nederland
- Schuldsanering

Gemeenten bepalen op basis van hun doelgroepdefinitie hoe de toegewezen financiële middelen worden ingezet, waardoor de doelgroep beargumenteerd smaller of juist breder kan worden.

Het consultatiebureau speelt een grote rol bij de toeleiding naar voorschoolse educatie. Ook blijkt in de praktijk soms dat een specifiek doelgroepkind, een kind met een VE-indicatie, zich sneller ontwikkelt dan verwacht of helemaal geen achterstand blijkt te hebben, terwijl een niet-doelgroepkind wel een achterstand in zijn ontwikkeling heeft.
Als een locatie met Uk & Puk werkt, krijgen alle kinderen de rijke speelleeromgeving van Uk & Puk en de activiteiten daarin aangeboden. Door systematische evaluatie binnen het cyclisch werken wordt nagegaan welke kinderen daadwerkelijk extra aandacht of extra uitdaging nodig hebben. Die kinderen krijgen de begeleiding die aansluit bij hun ontwikkeling.

Voor kinderen met een VE-indicatie is het zeer aan te bevelen om te werken met een VE-programma, zoals Uk & Puk. Uk & Puk is voor alle doelgroepkinderen geschikt: er zijn geen contra-indicaties. Uk & Puk is geschikt voor alle doelgroepkinderen, mits dit programma wordt uitgevoerd met hoge kwaliteit en binnen specifieke randvoorwaarden die te maken hebben met training en coaching van de pedagogisch professionals/leerkrachten, minimale aanwezigheid en het pedagogisch professionals/leerkracht kind-ratio.

Betrokkenheid doelgroep

Bij de (door)ontwikkeling van Uk & Puk wordt veel waarde gehecht aan de ervaringen en inzichten van gebruikers. Zo voerde Uitgeverij Zwijsen in 2018 (Bos, 2018) en 2020 (Bos, 2020) gebruikersonderzoeken uit onder pedagogisch professionals, waaruit onder andere de behoefte bleek aan nieuwe thema's, meer structuur en handvatten voor baby's en dreumesen. In 2021 deden studenten van de Universiteit Utrecht praktijkgericht onderzoek naar ouderbetrokkenheid (Breedeveld, 2021) en diversiteit (Veldman, 2021). Daarbij zijn niet alleen pedagogisch professionals en leidinggevenden, maar ook ouders bevraagd via vragenlijsten en interviews. De inzichten van ouders, bijvoorbeeld over het belang van communicatie en herkenbaarheid van thema's thuis, zijn direct meegenomen in de herziening. Aanvullend is in 2025 door CED-Groep onderzoek uitgevoerd (Sabelis & Lacor, 2025a; Sabelis & Lacor, 2025b) onder ouders en pedagogisch professionals. Hieruit bleek dat ouders behoefte hebben aan materialen die

thuis gebruikt kunnen worden en aan een sterkere verbinding tussen de opvang en de thuissituatie. Het versterken van thuisbetrokkenheid is daarom een expliciet doel geworden binnen toekomstige doorontwikkeling van Uk & Puk. Daarnaast gaf de Erkenningscommissie bij de vorige erkenning aan dat ouderbetrokkenheid versterkt kon worden. Op basis hiervan zijn ouderbetrokkenheid en diversiteit structureel geïntegreerd in de nieuwe thema's. Tot slot is er input opgehaald bij een klankbordgroep van gecertificeerde Uk & Puk-trainers. Hoewel zij niet tot de primaire doelgroep behoren, vormen zij als uitvoerders een belangrijke schakel tussen programma en praktijk. Omdat zij dagelijks werken met pedagogisch professionals én kinderen, is hun feedback op de toepasbaarheid en uitvoerbaarheid van de nieuwe thema's van grote waarde geweest voor de doorontwikkeling.

1.2 Doel

Hoofddoel

Het hoofddoel van Uk & Puk als VE-programma is het voorkomen en/of verminderen van onderwijsachterstanden door het vanuit betekenisvolle contexten en activiteiten stimuleren en ondersteunen van de brede ontwikkeling van jonge kinderen. Hierbij staan de zeven ontwikkelingsgebieden zoals beschreven op de Inhoudskaarten Jonge kind – Peuters - pré-fase (SLO 2023) centraal:

- Spraak-taalontwikkeling (T)
- Rekenontwikkeling (R)
- Sociaal-emotionele ontwikkeling (SE)
- Motorische en zintuiglijke ontwikkeling (M/FM)
- Kunstzinnige oriëntatie (KO)
- Oriëntatie op jezelf en de wereld (OW)
- Digitale geletterdheid (DG)

Het accent ligt op de eerste vier ontwikkelingsgebieden.

Subdoelen

Doelen en subdoelen (SLO, 2023) komen vanuit betekenisvolle contexten aan bod in, staan expliciet beschreven bij de Baby-, Kern- en de Keuzeactiviteiten en bij de suggesties voor *kansen grijpen*. Om richting te geven aan welk aanbod passend is voor welke doelgroep biedt Uk & Puk een indeling in drie subgroepen:

Subgroep	Focus op	Aanbod
1. 0 tot 1,5 jaar	Ervaringen opdoen	Baby-activiteiten
2. 1,5 tot 2,5 jaar	Ervaringen uitbreiden en vaardigheden oefenen	Kern- en Keuzeactiviteiten
3. 2,5 tot 4 jaar	Vaardigheden toepassen en vaardigheden uitbreiden	Kern- en Keuzeactiviteiten

Pedagogisch professionals passen de indeling flexibel toe. Ze zijn de spil in het stimuleren de ontwikkeling van het kind en plaatsen ontwikkelingsbehoefte en betrokkenheid naast 'leeftijdsgrenzen'. Ze kunnen bijvoorbeeld ook de jongste kinderen die eraan toe zijn, betrekken bij Kern- of Keuzeactiviteiten. Daarnaast bieden alle Kernactiviteiten suggesties voor verdieping en intensivering, zodat de professional binnen een subgroep kan differentiëren.
Hieronder illustreren we met voorbeelden hoe (sub)doelen aan bod komen en hoe het aanbod aangepast kan worden aan de ontwikkelingsbehoefte van kinderen.

Spraak-taalontwikkeling
Fit met Puk – Activiteit 5.1 *Voorlezen: Sam de wasbeer*
Ontluikende geletterdheid: De kinderen genieten van een verhaal en ontwikkelen verhaalbegrip. Ze reageren op en praten over het verhaal.
Subgroep 1: De kinderen genieten in een-op-een situatie van een verhaal.
Subgroep 2: De kinderen genieten in een kleine setting van een verhaal en reageren op korte vragen of gebeurtenissen.
Subgroep 3: De kinderen genieten in een groepje van een verhaal. Ze reageren op gebeurtenissen en beantwoorden taal-denkvragen.

Rekenontwikkeling
Kijk mij eens! - Activiteit 4.2. *Groot en klein*
Meten: De kinderen doen ervaring op met de tegenstelling groot-klein en de begrippen die daarbij horen.
Subgroep 1: De kinderen doen eerste ervaringen op met de tegenstelling groot-klein.
Subgroep 2: De kinderen kunnen met hun lijf groot en klein uitbeelden.
Subgroep 3: De kinderen weten wat groot en klein is, kunnen de tegenstelling uitbeelden en passen de begrippen actief toe.

Sociaal-emotionele ontwikkeling
Groeien en bloeien - Activiteit 3.2 *Groene vingers*
De kinderen beleven er plezier aan om met anderen om te gaan.
Subgroep 1: De kinderen beleven er plezier aan om via kijken en reageren contact te maken met anderen.
Subgroep 2: De kinderen beleven er plezier aan om naast elkaar met eenzelfde activiteit bezig te zijn.
Subgroep 3: De kinderen spelen met elkaar, delen materialen en ruimen samen op.

Motorische en zintuiglijke ontwikkeling
Fit met Puk - Activiteit 6.2. *Bewegen is gezond*
Bewegen op muziek: De kinderen bewegen vrij op muziek en staan stil wanneer de muziek stopt.
Subgroep 1: De kinderen bewegen in een één-op-één-situatie samen met de pedagogisch professional op muziek.
Subgroep 2: De kinderen bewegen vrij op muziek.
Subgroep 3: De kinderen bewegen vrij op muziek en staan stil als de muziek stopt.

Kunstzinnige oriëntatie
Kom bij mij thuis – Activiteit 2.1 *Familiekunstwerk*
De kinderen experimenteren met verschillende materialen en ervaren plezier om vanuit fantasie en eigen idee iets te maken.
Subgroep 1: De kinderen ontdekken knutselmaterialen door ze te voelen, te ruiken, ernaar te kijken.
Subgroep 2: De kinderen verkennen en gebruiken naar eigen idee verschillende knutselmaterialen.
Subgroep 3: De kinderen ontwerpen vanuit verschillende knutselmaterialen naar eigen idee een werkstuk.

Oriëntatie op jezelf en de wereld
Puk in het verkeer – Activiteit 5.2 *Samen oversteken*
De kinderen maken kennis met leefregels op straat en oefenen veilig oversteken via een zebrapad.
Subgroep 1: De kinderen ervaren verkeer en vervoer door te kijken en te luisteren naar 'verkeer'.
Subgroep 2: De kinderen breiden hun ervaringen rond verkeer en vervoer uit door een wandeling in de wijk.
Subgroep 3: De kinderen vertellen tijdens een wandeling in de wijk wat ze al weten over verkeer en vervoer.

Digitale geletterdheid
We gaan op avontuur! – Activiteit 6.1 *Ons avonturenboek: foto's maken*
De kinderen verkennen digitale apparaten.
Subgroep 1: De kinderen bekijken samen met de pedagogisch professional analoge en digitale foto's.
Subgroep 2: De kinderen maken met hulp van een ander foto's met een digitaal apparaat.
Subgroep 3: De kinderen maken zelf foto's van voorwerpen met een digitaal apparaat.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

Uk & Puk is een centrumgericht totaalprogramma uitgevoerd in kinder- of peuteropvang dat de brede ontwikkeling van kinderen van 0 tot 4 jaar gedurende de hele dag en periode stimuleert. Er zijn 10 thema's die in willekeurige volgorde ingepast worden in het dagprogramma. Elk thema duurt zes weken en biedt naast activiteiten ook richtlijnen voor een rijke speelleeromgeving, de inzet van interactievaardigheden en voor het doelgericht en planmatig werken

(RGW). Op deze manier stimuleert Uk & Puk integraal de ontwikkeling van jonge kinderen en worden doelen bereikt. Om optimaal te profiteren bezoeken doelgroepkinderen gedurende 1,5 jaar (960 uur) een opvang waar wekelijks minimaal 16 uur per week met Uk & Puk wordt gewerkt. Uk & Puk biedt een sterke basis voor een doorgaande lijn met een zorgvuldige overdracht naar een volgend VE-programma in groep 1-2 (zoals *Sil op school* of *Schatkist).*

Voorbereidingen en werving
De organisatie bepaalt in welke groepen Uk & Puk wordt ingezet. Professionals schatten het niveau van de groep en de individuele kinderen in en stemmen de aanpak hierop af. Het ***Themaformulier Uk & Puk*** **(zie Bijlage 1)** helpt de professionals stap voor stap bij de voorbereiding van een thema. Werving van nieuwe kinderen verloopt via gemeenten en het CJG/consultatiebureau.

Uitvoering
De professional werkt dagelijks met Uk & Puk en doelgroepkinderen nemen structureel deel aan minimaal 16 uur VE-aanbod. In een rijke speelleeromgeving stimuleert ze vanuit geplande activiteiten en ongeplande momenten spelenderwijs de ontwikkeling, met veel ruimte voor initiatief van de kinderen. Ze differentieert waar nodig en zet bewust en structureel een doelgerichte en planmatige aanpak, de speelleeromgeving en de zes interactievaardigheden in: sensitieve responsiviteit, respect voor autonomie, structureren en leidinggeven, praten en uitleggen, ontwikkeling stimuleren en begeleiden van onderlinge interacties (Strik & Schoemaker, 2016). Het ***Stappenplan Doelgericht en planmatig werken*** **(zie Bijlage 2)** is hierin richtinggevend.

Afronding
Aan het einde van een thema reflecteren pedagogisch professionals op behaalde doelen, ondersteuningsbehoeften en aandachtspunten. Ze betrekken dit in de voorbereiding van een volgend thema, waardoor ze ontwikkeling borgen.

Inhoud van de interventie
Uk & Puk is een centrumgericht totaalprogramma dat vanuit een open-kader-aanpak spelenderwijs en doelgericht de brede ontwikkeling van kinderen van 0 tot 4 jaar in de kinder- of peuteropvang stimuleert. Het programma heeft een geïntegreerde oudercomponent, waardoor ouders actief betrokken worden bij de ontwikkeling van hun kind. Er is vanuit visie, aanpak en activiteiten veel aandacht voor (culturele) diversiteit, meertaligheid en inclusie, waardoor vanuit verschillende achtergronden en thuissituaties het aanbod verrijkt kan worden.

De tien thema's van Uk & Puk Editie 2 zijn:
- Welkom in onze groep
- Puk in het verkeer
- Samen feestvieren
- Groeien en bloeien
- Kijk mij eens!
- Kom bij mij thuis
- Smakelijk eten
- Puk helpt op de boerderij
- We gaan op avontuur!
- Fit met Puk

Jaarplanning
Per locatie maakt een team een jaarplanning om de thema's vast te leggen en te laten aansluiten bij seizoenen/feesten. Op basis van de kinderen in hun groep maken pedagogisch professionals een specifieke weekplanning per thema**.** Professionals maken beredeneerde keuzes voor de inrichting van de hoeken in de speelleeromgeving en voor de verschillende activiteiten. Ze houden rekening met voorkennis, niveau en interesses van de kinderen. In de themakaternen staan ook suggesties om bij de inrichting van de speelleeromgeving en het uitvoeren van de activiteiten rekening te houden met de (culturele) diversiteit.

Themagerichte activiteiten
Per thema zijn acht activiteiten beschikbaar voor baby's en jonge dreumesen (0-1,5 jaar) en achttien activiteiten voor dreumesen en peuters (1,5-4 jaar). Elke activiteit heeft een herkenbare, vaste structuur:

- Introductie: prikkelt betrokkenheid en activeert voorkennis (vaak met Puk);
- Kern: kinderen gaan actief aan de slag, op hun eigen ontwikkelingsniveau;
- Afsluiting: korte terugblik, afronding en spelende observatie.

Bij elke activiteit zijn ontwikkelingsdoelen benoemd (gekoppeld aan de zeven ontwikkelingsgebieden), materialen, belangrijke woorden (BAK-lijst) en suggesties voor differentiatie (verdiept of intensief aanbod).

Voorbeelden van activiteiten per ontwikkelingsdomein

- Taalontwikkeling: Samen met Puk een prentenboek lezen en nieuwe woorden actief oefenen in een spel ("Wat hoort erbij?").
- Sociaal-emotionele ontwikkeling: Een kringgesprek met Puk over feestjes en emoties; kinderen leren gevoelens herkennen en benoemen.
- Motorische ontwikkeling: Buitenactiviteit waarbij kinderen ballonnen vangen of met linten zwaaien; dit stimuleert grove motoriek en lichaamsbewustzijn.
- Rekenontwikkeling: Activiteit waarin kinderen speelgoed sorteren op kleur en vorm, of met Puk tellen hoeveel bekers er nodig zijn voor de lunch.
- Kunstzinnige ontwikkeling: Kinderen maken samen een feestkroon met verschillende materialen en kleuren, waarbij ze hun creativiteit uitdrukken.
- Digitale geletterdheid: Luisteren naar een digitaal luisterverhaal op de tablet met bijbehorende vragen over de inhoud.
- Oriëntatie op jezelf en de wereld: Activiteit waarin kinderen vertellen over thuis (Puk logeert), met aandacht voor verschillen en overeenkomsten in leefgewoonten.

De rol van Puk
Puk is de handpop die een centrale rol speelt binnen Uk & Puk. Puk leert, ontdekt en speelt samen met de kinderen. Puk stelt vragen, maakt soms 'foutjes' die kinderen helpen corrigeren, en nodigt voortdurend uit tot interactie. Door Puk raken kinderen betrokken, voelen zij zich gezien en wordt taal op een speelse manier gestimuleerd. Puk fungeert als brug tussen de pedagogisch professional en de leefwereld van het kind.

Integratie in de dagelijkse praktijk
Uk & Puk is diep verweven met het dagelijks leven in de kinderopvang. Het grootste deel van de activiteiten is ingebed in de dagelijkse routines, zoals aankleedmomenten, eetmomenten en het buitenspel. Dit maakt het programma haalbaar en duurzaam in gebruik. Daarnaast worden per thema suggesties gedaan voor de inrichting van een rijke speelleeromgeving en themahoeken, zodat de kinderen ook buiten de begeleide activiteiten spelenderwijs kunnen verder leren.

Uk & Puk biedt een beredeneerd aanbod door per thema (1) suggesties te geven voor het inrichten van een rijke speelleeromgeving en themahoek, (2) het aanbod te laten aansluiten bij de dagelijkse routines en (3) passende interactievaardigheden te benoemen per kernactiviteit. Uk & Puk geeft daarnaast per activiteit concrete suggesties voor het grijpen van kansen om aan te sluiten bij spontaan spel, voor het inzetten van interactievaardigheden en voor een verdiept of intensief aanbod om met de verschillen tussen de kinderen om te gaan. Daarnaast zijn er tips beschikbaar om een thema te verrijken met aanvullende boeken, filmpjes en liedjes.

De pedagogisch professional speelt een cruciale rol door bewust in te zetten op interactievaardigheden, zoals sensitieve responsiviteit, taalrijk communiceren en het stimuleren van autonomie. In de gebruikswijzer en themakaternen staan concrete aanwijzingen en observatiepunten om deze vaardigheden doelgericht in te zetten.

Minimaal aanbod
Uk & Puk wordt volledig opgenomen in het dagprogramma. Per jaar plant de pedagogisch professional minimaal zes thema's in, maakt ze voor elk thema een zes-wekenplanning **(zie Bijlage 3 *Weekplanning voor zes weken*)** en plant ze voor vier dagdelen (minimaal 16 uur per week) aanbod. De pedagogisch professional *creëert dagelijks kansen* door minimaal één Babyactiviteit, één Kern- en één Keuze-activiteit uit te voeren en deze activiteiten in die week te herhalen met nieuwe (groepjes) kinderen. Daarnaast plant ze dagelijks spel in, in een uitdagende speelleeromgeving en in de vijf geadviseerde hoeken en verweeft ze Uk & Puk met de routines. De pedagogisch professional *grijpt dagelijks kansen* op ongeplande momenten vanuit de beschreven suggesties in de themakaternen.

Doorgaande lijn en samenwerking met de basisschool
Uk & Puk sluit aan bij de doorgaande ontwikkellijn richting groep 1-2 in het basisonderwijs. De thema's en ontwikkelingsdoelen sluiten aan bij landelijke VVE-doelen en bij observatiesystemen zoals KIJK!. Sommige opvanglocaties stemmen de Uk & Puk-thema's bewust af op thema's uit de onderbouw om de overgang van voorschool naar basisschool te versoepelen. Ook wordt het gebruik van kernwoorden en routines afgestemd met de school, zodat kinderen een vloeiende overgang ervaren.

Ouder- en thuisbetrokkenheid organiseren en borgen
Binnen Uk & Puk worden alle ouders gezien en gewaardeerd, en als gelijkwaardige partners actief betrokken bij de ontwikkeling van hun kind. Er is veel aandacht voor (culturele) diversiteit, meertaligheid en inclusiviteit, zodat verschillende achtergronden en thuissituaties kunnen worden herkend en gewaardeerd. Vanuit Uk & Puk benadrukken we dat het in het belang van het kind het zeer gewenst is dat ouders regelmatig een actieve bijdrage leveren aan de groep. Het thema *Samen feestvieren* is bijvoorbeeld open van opzet en biedt ruimte om samen met de ouders feesten vanuit verschillende culturen en geloven vorm te geven en zo het aanbod te verrijken. Ook zingen ouders liedjes in hun thuistaal of dragen bij met bij hun cultuur passende gebruiken of hapjes. Elk thema biedt ten minste één activiteit waarin ouders expliciet worden betrokken. De pagina *Thuis* (p11) in een themakatern biedt handvatten bij het informeren van ouders over het thema en de activiteiten op de groep en bij het uitnodigen van ouders om deel te nemen aan groepsactiviteiten, zoals inloopmomenten, uitstapjes of afsluitende activiteiten.

Vanuit dezelfde pagina 11 krijgt ook 'Thuisbetrokkenheid' vorm. De onderdelen *Informatiebrief* en *Van de groep naar huis* bieden concrete handvatten om ouders te ondersteunen bij het stimuleren van de ontwikkeling van het kind thuis, bijvoorbeeld via praktische tips of materialen die mee naar huis kunnen, zoals een verteltas, waarmee ouders thuis kunnen aansluiten bij wat kinderen op de groep hebben ervaren. Op deze manier wordt de verbinding tussen opvang en thuis doelgericht versterkt.

Uk & Puk gedurende wordt het hele jaar ingezet, waardoor een structurele samenwerking tussen pedagogisch professionals en ouders rond de ontwikkeling van het kind ontstaat. Ouders weten waar hun kind mee bezig is en hoe zij daar thuis op kunnen aansluiten. Zo dragen ouder- en thuisbetrokkenheid bij aan een gedeelde ontwikkelomgeving voor de kinderen. Dit is een belangrijk onderdeel van de doorontwikkeling in 2025 en sluit aan bij de aanbevelingen uit eerdere onderzoeken.

2. Uitvoering

Materialen

Gebruikers Uk & Puk

- Gebruikersmap: Gebruikswijzer en 10 themakaternen
- Deelnemersmap: Alle informatie en opdrachten bij VE-certificeringstraject **(zie Bijlage 4, 5, 6, 7)**
- Handpop Puk
- Kijkboek (Editie 1)
- Knieboek A, B en C (Editie 1)

Deze materialen zijn te bestellen via de webwinkel van de CED-Groep. De website (www.cedgroep.nl/merken/uk-en-puk) biedt gratis downloads bij Uk & Puk (o.a. boekenlijsten, overzichten van woorden en subdoelen).
In 2024 en 2025 vond een doorontwikkeling plaats, waarbij de Gebruikersmap vernieuwd is. De eerste vijf themakaternen en Gebruikswijzer verschenen februari 2025, de overige vijf in september 2025. Ook het VE-Certificeringstraject is naar aanleiding van deze doorontwikkeling herzien (zie Opleidingen). In 2026 en 2027 krijgt de doorontwikkeling van Uk & Puk een vervolg met onder andere posters, dagritmekaarten, vertelplaten en prentenboeken die aansluiten bij Editie 2.

Trainers Uk & Puk

- Handboek Trainers: alle informatie en draaiboeken bij VE-certificeringstraject **(zie Bijlage 8, 9)**
- Vakliteratuur:
    - ‘Peuterstappen’ gericht op doelgericht planmatig werken/RGW (Goudswaard, 2023);
    - ‘Samen vooruit’ gericht op ouderbetrokkenheid (Wally, 2016)

Voor zowel trainers als pedagogisch professionals bieden we het online platform Procademy, waarop ze elk in hun eigen omgeving informatie, materialen en opdrachten t.b.v. de trainingen vinden. Trainers hebben ook toegang tot het Deelnemersplatform.

Type organisatie en locatie

Uk & Puk is bedoeld voor alle locaties voor kinderopvang, gericht op kinderen van 0 tot 4 jaar. Deze interventie is geschikt voor zowel VE-groepen als reguliere groepen.

x Basisvoorziening voor alle kinderen en jongeren
0 Voorziening voor lichte hulp en ondersteuning
0 Gespecialiseerde hulp

Opleiding en competenties van de uitvoerders

Voor de toepassing van Uk & Puk Editie 2 in de praktijk zijn trainingen ontworpen voor zowel de trainers die pedagogisch professionals opleiden (Kolom 1) als voor de pedagogisch professionals die Uk & Puk inzetten op de groep (Kolom 2, 3 en 4). Welke training een pedagogisch professional volgt, hangt af van zijn of haar beginsituatie:

- Pedagogisch professionals die nog niet beschikken over een VE-Certificaat volgen het volledige VE-Certificeringstraject Uk & Puk (Kolom 2);
- Pedagogisch professionals in bezit van een van de hieronder genoemde VE-Certificaten volgen de Koptraining (Kolom 3);
- Pedagogisch professionals in bezit van een VE-certificaat Uk & Puk Editie 1 behaald ná 2018 volgen de training 'Klaar voor Uk & Puk Editie 2' (Kolom 4).

	Train-de-Trainer VE-Certificering Uk & Puk	**VE-Certificering Uk & Puk**	**Koptraining VE-Certificering Uk & Puk (Hercertificering)**	**Klaar voor Uk & Puk Editie 2**
Doelgroep	Trainers, coaches en adviseurs die opgeleid willen worden tot VE-trainer Uk & Puk Editie 2	Pedagogisch professionals die met Uk & Puk (gaan) werken op een voorschool met doelgroepkinderen	Pedagogisch professionals in bezit van: • certificaat 'Vier VVE' • óf recent VE-certificaat Piramide, Kaleidoscoop of Startblokken, • óf VE-certificaat Uk & Puk Editie 1, behaald vóór 2018	Pedagogisch professionals met een VE-certificaat Uk & Puk Editie 1, behaald in 2018 of daarna
Niveau	HBO of vergelijkbaar	MBO Niveau 4 of vergelijkbaar	MBO Niveau 4 of vergelijkbaar	MBO Niveau 4 of vergelijkbaar
Materialen	• Handboek Trainers • Deelnemersmap Uk & Puk • Platform Procademy (trainers + deelnemers)	• Deelnemersmap Uk & Puk • Platform Procademy	• Deelnemersmap Uk & Puk • Platform Procademy	• Gelijknamige katern voor deelnemers • Katern *Achtergrondinformatie Uk & Puk* • Handboek Trainers (draaiboek) • Platform Procademy
Omvang	10 bijeenkomsten: 7 dagen (Fysiek) + 3x online (5 uur)	13 bijeenkomsten: 13 dagdelen (13x fysiek)	9 bijeenkomsten: 9 dagdelen (9x fysiek)	2 bijeenkomsten: 2 dagdelen (2x fysiek)
Belasting	120 uur	90 uur	55 uur	12 uur
Inhoud	• Intake: beginsituatie, kennis en ervaring • Rode draad: doelgericht, planmatig werken (RGW) en de 5 uitgangspunten van Uk & Puk • Focus op trainers- en coaching vaardigheden • 10 bijeenkomsten: 1. Introductie Uk & Puk 2. Trainers- en coachingsvaardigheden 3. Plannen van thema's en organisatie	• Intake: beginsituatie, kennis en ervaring • 3x screening op locatie (Kwaliteitsfoto[1]) • 10 uur coaching/evaluatie p.p. op locatie • 13 bijeenkomsten: 1. Introductie Uk & Puk 2. Plannen van thema's 3. Pedagogische kwaliteit 4. Doelgericht en planmatig werken 5. Leesplezier en boeken 6. Spraak-taalontwikkeling 7. Sociaal-emotionele ontwikkeling	• Intake: huidig VE-certificaat aanleveren • 3x screening op locatie (Kwaliteitsfoto) • minimaal 5 uur coaching/evaluatie p.p. op de werkplek • 8 bijeenkomsten (gericht op Uk & Puk): 1. Introductie Uk & Puk 2. Plannen van thema's 3. Pedagogische kwaliteit 4. Doelgericht en planmatig werken 5. Spel, spelbegeleiding en de speelleeromgeving 6. Spraak-taalontwikkeling	• Gesprekken met coach • Intake • 2x screening op locatie (Kwaliteitsfoto) • 2 bijeenkomsten: 1. Uk & Puk Editie 2 - Visie en uitgangspunten - Open-kader-aanpak - Kansen grijpen en creëren - Brede ontwikkeling in doorgaande lijn - Digitale geletterdheid

[1] Kwaliteitsfoto als intake en screening op basis waarvan de trainer kan differentiëren wat betreft de verschillende trainingsonderdelen.

	4. Pedagogische kwaliteit en de speelleeromgeving 5. Doelgericht en planmatig werken 6. Leesplezier en boeken en spraak-taalontwikkeling 7. Sociaal-emotionele ontwikkeling en Samenwerken met ouders en andere partners 8. Motorische en zintuiglijke ontwikkeling 9. Minitrainingen 10. Reken- en kunstzinnige ontwikkeling, trainersinformatie en certificering	8. Spel, spelbegeleiding, speelleeromgeving 9. Motorische en zintuigelijke ontwikkeling 10. Rekenontwikkeling 11. Kunstzinnige ontwikkeling 12. Samenwerken met ouders, andere partners 13. Presentaties en certificering	7. Keuzemodule: a. Leesplezier en boeken b. Motorische en zintuiglijke ontwikkeling c. Rekenontwikkeling d. Sociaal-emotionele ontwikkeling e. Kunstzinnige ontwikkeling 8. Samenwerken met ouders en andere partners + Presentaties en certificering	- Oriëntatie op jezelf en de wereld 2. Uk & Puk Editie 2 - Themavoorbereiding - Uitgangspunten Uk & Puk - Omgaan met inclusie - Ouders actief betrekken - Doelgericht en planmatig werken
Opdrachten	• Opbouw portfolio en POP • Reflectie op bijeenkomsten • Verzorgen mini-training • Oefenen lesgeven, energizers, afsluiters, praktijksituatie • Reflectie op feedbackgesprek • Implementatie- en/of borgingsplan op locatie	• Opbouw van portfolio en POP • Voorbereidings- en praktijkopdrachten • Reflectie op bijeenkomsten • Reflectie op coachingsgesprekken	• Opbouw van een portfolio en POP • Voorbereidende-, verwerkings- en praktijk- en reflectieopdrachten, o.a. bij de bijeenkomsten	• Opdrachten gekoppeld aan bijeenkomsten • Praktijkopdracht
Certificerings-eisen	• 100 procent inzet en aanwezigheid (bij hoge uitzondering een vervangende opdracht) • Alle opdrachten afgerond • Alle reflecties geschreven • Portfolio met POP en minimaal 90% van de criteria zijn als voldoende beoordeeld • Locatiebreed een plan voor borging en kwaliteitsbewaking •Presentatie van aangescherpt draaiboek Bijeenkomst 6 • Uitvoeren van één mini-training	• 100 procent inzet en aanwezigheid (bij hoge uitzondering een vervangende opdracht) • Alle opdrachten afgerond • Alle reflecties geschreven • Portfolio met POP en minimaal 90% van de criteria zijn als voldoende beoordeeld • Presentatie over eigen ontwikkelingen n.a.v. het trainingstraject • Locatiebreed een plan voor borging en kwaliteitsbewaking	• 100 procent inzet en aanwezigheid (bij hoge uitzondering een vervangende opdracht) • Alle opdrachten afgerond • Alle reflecties geschreven • Portfolio met POP en minimaal 90% van de criteria zijn als voldoende beoordeeld • Presentatie over eigen ontwikkelingen n.a.v. het trainingstraject • Locatiebreed een plan voor borging en kwaliteitsbewaking	• 100 procent inzet en aanwezigheid • Alle opdrachten afgerond • Alle reflecties geschreven

Kwaliteitsbewaking

Uk & Puk is een VE-programma waarmee je op een duurzame manier de pedagogische kwaliteit op een locatie kunt verhogen. De onderstaande drie onderdelen vormen een belangrijke en verplichte basis bij het neerzetten en continueren van een duurzame kwaliteit.

Training

Iedereen die Uk & Puk als VE-programma gaat inzetten, moet officieel gecertificeerd zijn. Dit bereik je door een trainingstraject te volgen en dit positief af te ronden. Deze eis geldt voor zowel trainers als voor pedagogisch professionals. De trainers volgen de Train-de-trainer Uk & Puk (zie tabel op p. 13, Kolom 1). De pedagogisch professionals volgen, afhankelijk van hun beginsituatie, het traject in Kolom 2, 3 of 4. Wat betreft inhoud en eisen van deze trajecten, verwijzen we naar de tabel.

Borgingsplan

Elke locatie beschikt aan het einde van het traject over een borgingsplan waarin de borging en kwaliteitsbewaking van Uk & Puk zijn vastgelegd. Dit plan vormt organisatiebreed de basis voor duurzame pedagogische kwaliteit en maakt onderdeel uit van het scholingsplan van de organisatie. Management en pedagogisch coaches zijn verantwoordelijk voor het opstellen van het borgingsplan. De trainer bewaakt dat het plan voldoet aan de kwaliteitseisen van Uk & Puk en aansluit bij de eisen van de Wet IKK. In het borgingsplan beschrijft de locatie onder meer hoe Uk & Puk wordt geïmplementeerd, hoe de kwaliteit van voorschoolse educatie structureel wordt geborgd — in het algemeen én specifiek via Uk & Puk — en op welke momenten scholing, coaching en overleg plaatsvinden.
Aan het einde van het traject beoordeelt de trainer het borgingsplan en bespreekt dit met de organisatie. Tijdens de laatste bijeenkomst van het trainingstraject presenteert de pedagogisch coach of manager het borgingsplan van de organisatie. Na afronding van het traject gebruikt de organisatie het plan als leidraad voor het duurzaam borgen van de werkwijze en visie van Uk & Puk. De pedagogisch coach ondersteunt pedagogisch professionals bij de uitvoering ervan in de praktijk.

Nascholingen

Om de kwaliteit ook op langere termijn te borgen, is het voor zowel trainers als pedagogisch professionals vanuit CED-groep verplicht om nascholingen Uk & Puk te volgen. Trainers volgen minimaal eenmaal per jaar een nascholing bij CED-Groep in de vorm van een trainers- of intervisiedag. Pedagogisch professionals volgen minimaal eenmaal per jaar een nascholing Uk & Puk naar keuze (een dag of dagdeel). Deze nascholingen bieden verdieping in onderwerpen die aan bod komen in Uk & Puk, bijvoorbeeld resultaatgericht werken, taal-denkgesprekken of interactievaardigheden. Daarnaast worden via nieuwsbrieven, website en webinars zowel de trainers als de pedagogisch professionals op de hoogte gehouden van ontwikkelingen. Bij vernieuwingen van Uk & Puk ontvangen ze aanvullende informatie of nieuwe trainingen.

Randvoorwaarden

Verplicht

- Doelgroeppeuters bezoeken minimaal 16 uur per week de opvang en krijgen dagelijks in een passende groepsgrootte (volgens de verplichte, landelijke normen) Uk & Puk-aanbod van VE-gecertificeerde pedagogisch professionals die werken volgens de doelgerichte, planmatige aanpak (RGW) van Uk & Puk.
- De pedagogisch professionals worden tijdens en na het traject door de gecertificeerde trainer/coach structureel begeleid in hun aanpak, uitvoering en ontwikkeling. Op deze manier verbetert de educatieve kwaliteit van elke professional en wordt de kwaliteitsslag binnen de organisatie duurzaam geborgd.
- Ouders en professionals ondersteunen samen het kind in zijn ontwikkeling. Professionals betrekken ouders actief en zetten vanuit Uk & Puk in op ontmoetingen, gesprekken met ouders en hebben aandacht hebben voor inclusie en diversiteit. Zo wordt de ontwikkeling van het kind sterker gestimuleerd.
- Er is sprake van een doorgaande lijn van kinderopvang naar basisschool, waarbij er afstemming is over warme overdracht, aanpak, aanbod, kindvolgsysteem, dagritme, samenwerking met ouders of nascholingen. Dit draagt bij aan het borgen van de vanuit Uk & Puk in gang gezette ontwikkeling.

Gewenst

Voor een optimaal effect wordt Uk & Puk volledig opgenomen in het dagprogramma en worden alle activiteiten, de speelleeromgeving en de interactievaardigheden volgens de beschreven adviezen ingepland en ingezet. Daarnaast geldt dat als op elke groep de inrichting/de speelleeromgeving afgestemd wordt op de richtlijnen van Uk & Puk (minimaal 5 hoeken, voldoende spelmateriaal beschikbaar, een uitdagende buitenruimte) dit het effect bevordert.

Implementatie

Voor de implementatie van Uk & Puk is het belangrijk dat:

- Uk & Puk aansluit bij de plannen van het kindcentrum met betrekking tot VVE;
- De materialen van Uk & Puk aanwezig zijn;
- De pedagogisch professionals VE-gecertificeerd worden.

De implementatie start met een screening (Kwaliteitsfoto) en intakegesprek met management, pedagogisch coach en professional, waarna een plan van aanpak volgt. Elke locatie krijgt een aanspreekpunt Uk & Puk: deze persoon is contactpersoon voor de trainer en kartrekker bij implementatie, afstemming en kwaliteitsborging. De rol van de pedagogisch beleidsmedewerker en -coach wordt expliciet benoemd in het plan, zodat hun bijdrage aan coaching, reflectie en borging is ingebed. Daarnaast moet voor een succesvolle invoering de visie van de organisatie aansluiten bij de visie van Uk & Puk: spelenderwijs en opbrengstgericht werken aan de brede ontwikkeling van jonge kinderen. Omdat het VE-certificeringstraject 1,5 tot 2 jaar duurt, krijgen de pedagogisch professionals voldoende gelegenheid om na het bijwonen van een bijeenkomst, het (her)lezen van de literatuur en het maken van de opdrachten, het geleerde – onder toeziend oog van de trainer en een pedagogisch coach – toe te passen in de praktijk. Op deze manier kunnen ze zich ontwikkelen tot VE-expert Uk & Puk.

Lokale varianten komen voor in onder meer vier multidisciplinaire kindcentra met een ontwikkelingsniveau rond de leeftijd van 2 tot 3 jaar. Voor deze centra is een op maat gemaakte training ontwikkeld, in samenwerking met ambulant begeleiders, zodat Uk & Puk ook voor deze doelgroep toegankelijk en bruikbaar is. Daarnaast wordt Uk & Puk ook gegeven op één school voor ernstig, meervoudig beperkte kinderen (EMB).

Kosten

Materialen Uk & Puk (losse verkoop)		**Groep**	**PP'ers**	**Trainers**
Gebruikersmap Uk & Puk (per kindgroep 1 map)	Verplicht	€ 306,50		€ 306, 50
Pop Puk (per kindgroep 1 pop)	Verplicht	€ 99		€ 99,--
Kijkboek (Editie 1)	Optioneel	€ 117,50		€ 117,50
Knieboek A, B en C (Editie 1, prijs per stuk)	Optioneel	€ 77,25		€ 77,25
Randmaterialen (Dagritmekaarten, posters, e.d.)	Optioneel	Nog bepalen		Nog bepalen
Deelnemersmap VE-Certificeringstraject (p.p. 1 map)*	Verplicht		€ 109,50	€ 109,95
Handboek Trainers (p.p. 1 map)*	Verplicht			€ 119,95
Katern Klaar voor Uk & Puk Editie 2 – Deelnemers	Verplicht			Nog bepalen
Katern Klaar voor Uk & Puk Editie 2 – Trainers	Verplicht			Nog bepalen
Boek *Peuterstappen* (p.p. 1 boek)*	Verplicht			€ 39,95
Boek *Samen vooruit* (p.p. 1 boek)*	Verplicht			€ 36,95

Trainingen Pedagogisch professionals (prijzen per persoon)			Prijs p.p.	
VE-certificering Uk & Puk, inclusief: - 13 fysieke bijeenkomsten (13 dagdelen) - Deelnemersmap - Toegang tot deelnemersplatform	Verplicht		€ 3.000, --**	
Klaar voor Uk & Puk Editie 2, inclusief: - 2 fysieke bijeenkomsten (2 dagdelen) - Katern Klaar voor Uk & Puk Editie 2 - Kwaliteitsmeting op de locatie - 2 gesprekken met pedagogisch coach	Verplicht		€ 700, --**	

- Toegang tot deelnemersplatform				
Koptraining Uk & Puk, inclusief: - 8 fysieke bijeenkomsten (8 dagdelen) - Deelnemersmap - Toegang tot deelnemersplatform	Verplicht		€ 2.500, --**	
Nascholingen pedagogisch professionals, inclusief: - 1 fysieke bijeenkomst (1 dagdeel)	Verplicht		€ 400,--	

Trainingen Trainers (prijzen per persoon)			Prijs p.p.	
Train-de-trainer VE-Certificering, inclusief: - 10 bijeenkomsten (7x fysiek, 3x online) - Gebruikersmap Uk & Puk - Deelnemersmap Uk & Puk - Handboek Trainers Uk & Puk - Boeken *Peuterstappen* en *Samen vooruit* - Toegang tot trainers- en deelnemersplatform	Verplicht			€ 6.200, --
Jaarlijkse licentie voor gecertificeerde trainers	Verplicht			€ 315,--
Nascholingen trainers (worden betaald uit licentiebedrag): - 1x per jaar, o.a. implementatietraining Klaar voor Uk & Puk Editie 2	Verplicht			€ 0,--

*Deze materialen zijn opgenomen in de trainingspakketten.
**De prijs is een gemiddelde en afhankelijk van het uurtarief van de gecertificeerde trainer en aantal deelnemers per groep. Jaarlijkse prijsstijging is circa 3%.

3. Onderbouwing

Vraagstuk of probleem

Aard

Uk & Puk is een Voorschools Educatie programma (VE) dat zich richt op het voorkomen of verminderen van onderwijsachterstanden bij jonge kinderen van nul tot vier jaar.

Omvang en spreiding

Het aantal doelgroepkinderen voor Voorschoolse Educatie werd in 2022 op basis van 297 gemeenten geschat op 53.257 (NJi, 2024; Inspectie van het Onderwijs, 2024). Doelgroepkinderen zijn kinderen die op basis van bepaalde (omgevings-)kenmerken risico lopen op een onderwijsachterstand. Uit de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2019) blijkt dat er in 2018/2019 ongeveer 113.000 achterstandsleerlingen in het basisonderwijs waren in Nederland. Dit komt neer op ongeveer 8%. Sinds 2019 hanteert het CBS een nieuw model, waarbij risico's per gemeente worden berekend als een achterstandsscore, die als sleutel geldt voor de verdeling van de GOAB-middelen (Van Rij et al., 2022). Ook met deze regeling ontvangen de grote steden een groot deel van de gelden. Dit heeft zowel met het aantal achterstandspeuters te maken als met de relatief zwaardere achterstandsproblematiek.

Gevolgen

Uit onderzoek (Driessen, 2018) blijkt dat bij start aan de basisschool de taalontwikkeling van achterstandsleerlingen al zes maanden tot meer dan een jaar achterliep. Deze achterstand bleef zich voortzetten tijdens de basisonderwijsperiode. Deze achterstand is er ook op het gebied van rekenen en wiskunde, maar in mindere mate (Driessen & Merry, 2013). Wordt er niet tijdig ingegrepen bij doelgroepkinderen en is er eenmaal sprake is van onderwijsachterstanden, is het moeilijk om deze weg te werken (NJi, 2020). Op educatief gebied lopen deze kinderen risico op doubleren, vroegtijdig schoolverlaten, en het verlaten van de school zonder kwalificaties. Daarnaast lopen ze ook risico op plaatsing in lagere onderwijsniveaus en minder doorstroom naar het hoger onderwijs (Driessen & Merry, 2014; NJi, 2020). Verder is er sprake van een hogere kans op armoede, een slechtere gezondheid in het latere leven van deze kinderen en transgenerationele overdracht van deze problemen (Boerdam & Wobma, 2012; NJi, 2020). Met oog op deze mogelijke gevolgen is het van belang om te streven naar vroegtijdige herkenning van de risicofactoren om vervolgens zo snel mogelijk in te kunnen grijpen.

Factoren van invloed

Onderwijsachterstanden zijn vaak het gevolg van een ongunstige economische, sociale of culturele omgeving (Kloprogge & de Wit, 2015). Kinderen met dergelijke ongunstige omgevingskenmerken doorlopen vaak een minder gunstige ontwikkeling en presteren lager dan men op basis van hun capaciteiten zou verwachten (Kloprogge & de Wit, 2015).

Het CBS heeft vier indicatoren geformuleerd die de kans op een onderwijsachterstand kunnen voorspellen (Ketelaar & Wilsing, 2019). Dit zijn:

- Het opleidingsniveau van beide ouders;
- Het land van herkomst van beide ouders;
- De verblijfsduur van de moeder in Nederland;
- Of de ouders wel of niet in de schuldsanering zitten.

Er zijn ook factoren die onderwijsachterstanden kunnen verminderen of zelfs voorkomen. Kinderopvang speelt hierin bijvoorbeeld een belangrijke rol en fungeert als beschermende factor op verschillende manieren. Zo kan kinderopvang de nadelige effecten van een minder stimulerende thuisomgeving compenseren. Vooral wanneer kinderen op jonge leeftijd starten, draagt dit bij aan hun cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling (Roseboom, 2018). Dit geldt in het bijzonder voor kinderen uit gezinnen met een lagere sociaaleconomische status, voor wie kinderopvang een waardevolle aanvullende ontwikkelingsomgeving kan zijn.

Daarnaast is de kwaliteit van de interacties tussen pedagogisch professionals en kinderen van groot belang. Educatief vaardige pedagogisch professionals die sensitief en responsief handelen, creëren een rijke leeromgeving waarin kinderen optimaal gestimuleerd worden in hun taal- en denkontwikkeling (Leseman & Veen, 2016; Leseman & Slot, 2023). Uit onderzoek blijkt dat vooral de educatieve kwaliteit van de kinderopvang doorslaggevend is in het terugdringen van achterstanden.

Tot slot kan kinderopvang ook bijdragen aan het versterken van de ouderbetrokkenheid. Via laagdrempelig contact, het delen van observaties en het bieden van opvoedingsondersteuning kunnen pedagogisch professionals ouders activeren en toerusten om een stimulerende thuissituatie te bieden. Deze versterking van de ouder-kind-interactie vormt een belangrijke beschermende factor tegen het ontstaan van onderwijsachterstanden (Zumbuehl & Dillingh, 2020).

Aan te pakken factoren

Een voorschools programma kan niet alle risicofactoren aanpakken. Uk & Puk richt zich daarom op het bekrachtigen van beschermende factoren en het compenseren van risicofactoren, waarbij het bieden van kwalitatief hoogwaardige educatie centraal staat.

- Compensatie van ongunstige omgevingsfactoren: Uk & Puk compenseert ongunstige sociale en culturele omgevingsfactoren die samenhangen met risicofactoren zoals een lage sociaaleconomische status, een laag opleidingsniveau van ouders, migratieachtergrond en armoede; indicatoren zoals ook gehanteerd door het CBS. Door jonge kinderen vanuit zeven ontwikkelingsgebieden optimale ontwikkelingsstimulering te bieden, vergroot Uk & Puk de ontwikkelings- en onderwijskansen van deze doelgroep. Dit gebeurt binnen betekenisvolle contexten (thema's) en door activiteiten die aansluiten bij het ontwikkelingsniveau en de behoeften van het kind.

- Gedrag en vaardigheden pedagogisch professionals: Via Uk & Puk werkt de pedagogisch professional aan een hoogwaardige kwaliteit van opvang. Centraal staat hoogwaardige interactie die de brede ontwikkeling van het kind stimuleert. Door middel van verplichte training, coaching en borging kan de pedagogisch professional deze activiteiten adequaat aanbieden.

- Ouderbetrokkenheid: Via Uk & Puk benadrukken we dat het zeer gewenst en belangrijk is dat pedagogisch professionals de ouders betrekken bij de ontwikkeling van hun kind in het thema dat centraal staat. Dit gebeurt op verschillende niveaus, met een sterke focus op didactisch partnerschap op kindniveau. Daarbij wordt uitgegaan van samenwerking met ouders en het benutten van de kennis, ervaringen en mogelijkheden die zij meebrengen. Ouders krijgen zicht op hoe zij hun kind stimuleren in hun vroege ontwikkeling en kunnen inspelen op de ontwikkelingsmogelijkheden- en behoeften van hun kind. Hierdoor groeit het aantal leerervaringen en vergroten we de kans op het behalen van de ontwikkelingsdoelen.

Verantwoording

De Inspectie van het Onderwijs heeft kwaliteitsindicatoren ontwikkeld voor de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), die worden beoordeeld op basis van het Onderzoekskader voor de voorschoolse educatie en het primair onderwijs (versie 2020) (Inspectie van het Onderwijs, 2020). Hier gaat het bijvoorbeeld om pedagogisch klimaat, aanbod en extra ondersteuning voor kinderen die dat nodig hebben. Bij een goede implementatie van Uk &Puk en training/coaching zijn al deze indicatoren van kwaliteit aanwezig.

Ook in andere publicaties worden vergelijkbare kwaliteitseisen genoemd die van invloed zijn op de effecten van VVE-programma's (Van Kampen et al., 2005, Leseman, 2007; Mutsaers et al., 2013), zoals:

- adequate pedagogische-educatieve vaardigheden;
- gerichtheid op meerdere ontwikkelingsdomeinen;
- ouderbetrokkenheid;
- intensiteit van minimaal drie dagdelen per week en een doorgaande lijn;

- kleine groepen.

Het doel van Uk & Puk is het voorkomen en/of verminderen van onderwijsachterstanden door het stimuleren en ondersteunen van de brede ontwikkeling van jonge kinderen. Hoe eerder hiermee wordt gestart, hoe beter de kansen voor het kind zijn (Roseboom, 2018).

Centrumgericht programma
Uk & Puk hanteert een centrumgerichte aanpak, waarin de brede ontwikkeling van kinderen gestimuleerd wordt om mogelijke onderwijsachterstanden te voorkomen of te beperken. Gebleken is dat een centrumgerichte aanpak op de korte termijn substantiële effecten heeft op de ontwikkeling van peuters (Leseman & Veen, 2016). Centrumgerichte VVE-programma's voor kinderen in achterstandssituaties kunnen leiden tot verbetering van het onderwijsniveau en de latere arbeidsmarktpositie van de deelnemers (Leseman & Veen, 2016). Voor kinderen uit gezinnen met een lage SES of migratieachtergrond zijn de effecten over het algemeen positief en vaak substantieel (Havnes & Mogstad, 2014; van Huizen & Plantenga, 2018).

Een VVE-programma blijkt effectiever wanneer deze voldoet aan de volgende voorwaarden (Egert, 2015; Leseman et al., 2017; Menheere, 2010; Melhuish et al., 2015; Meij, Mutsaers & Pennings, 2009; Mutsaers et al., 2013; Slot & Leseman, 2019; Slot, 2018):
- een intensiteit van minimaal drie dagdelen verspreid over de week;
- een adequate pedagogisch-didactische benadering;
- gerichtheid op meerdere ontwikkelingsgebieden;
- kleine groepen met een dubbele bezetting;
- hoge mate van ouderbetrokkenheid en activiteiten thuis (thuisbetrokkenheid);
- een continue professionalisering.

Uk & Puk biedt een preventieve aanpak gericht op het voorkomen van onderwijsachterstanden bij kinderen in kindcentra die minimaal vier dagdelen aanwezig zijn van 2,5 jaar tot 4 jaar (in totaal minimaal 960 uur). Door het bieden van een rijke speelleeromgeving, thematische activiteiten in overwegend kleine groepen, een kwalitatief sterk pedagogisch-didactische benadering van pedagogisch professionals en het actief en intensief betrekken en benutten van ouders wordt de brede ontwikkeling van kinderen en een doorgaande lijn naar de basisschool gestimuleerd.

De belangrijkste onderdelen van Uk & Puk worden in relatie tot deze voorwaarden hieronder verder toegelicht:

<u>Intensiteit van minimaal drie dagdelen per week</u>
Sinds augustus 2020 geldt een minimum van vier dagdelen per week kinderopvang om zo in totaal op 960 uur te komen in anderhalf jaar (van 2,5 tot 4 jaar), dit blijkt ook positieve effecten te hebben op de ontwikkeling van de taal, fijne motoriek en de sociaal-emotionele ontwikkeling van doelgroepkinderen (GOAB, 2024). Uk & Puk is een totaalprogramma dat niet enkel uit losse activiteiten bestaat. Binnen de open-kader-aanpak speelt de speelleeromgeving een belangrijke rol. Verder creëert en grijpt de pedagogisch professional kansen (Singer & Kleerekoper, 2009) om gedurende de gehele dag de ontwikkeling te stimuleren, hiervoor staan suggesties in elk themakatern. Wanneer de kinderen vrij binnen- of buitenspelen, observeert de pedagogisch professional het spel zodat zij dit spel kan verrijken (De Haan, 2012). Wanneer peuters tenminste vier dagdelen per week naar het kindcentrum gaan, komen zij dus zeker aan het minimum van 960 uur.

<u>Adequate pedagogisch-didactische benadering</u>
De pedagogisch-didactische benadering van Uk & Puk is gebaseerd op de sociale leertheorie van Vygotsky (1978). Deze theorie stelt dat kinderen zich ontwikkelen door sociale interactie, waarbij de omgeving hen stimuleert. Deze stimulans biedt de pedagogisch professional door aan te sluiten bij de zone van de naaste ontwikkeling. Door observatie weet zij waar het kind zich nu bevindt in zijn ontwikkeling, vervolgens biedt zij de volgende stap aan. Door de begeleiding van de pedagogisch professional kan het kind deze stap zetten. Hierna bouwt de pedagogisch professional de begeleiding af totdat het kind het zelf kan (*scaffolding*). De pedagogisch professional speelt een

interactieve rol en gebruikt de 3 V's van De Haan: verkennen, verbinden en verrijken. De eigen inbreng van het kind is essentieel, en spel en interactie worden benut om kennis en vaardigheden te verdiepen. De educatieve kwaliteit heeft een positieve bijdrage op de ontwikkeling van kinderen. Dit houdt onder meer het stimuleren van de taalontwikkeling, de cognitieve ontwikkeling en het begeleiden van het spel in (Jepma & Vander Heyden, 2025). Het inzetten van de zes interactievaardigheden (Strik & Schoemaker, 2016) helpt bij het verhogen van de pedagogische kwaliteit. Deze interactievaardigheden bestaan uit de drie didactische vaardigheden: praten en uitleggen, ontwikkeling stimuleren en begeleiden van onderlinge interacties. Daarnaast bevatten de drie overige interactievaardigheden de pedagogische vaardigheden: sensitieve responsiviteit, respect voor autonomie en structureren en leidinggeven.

Gerichtheid op meerdere ontwikkelingsgebieden

Uk & Puk richt zich op zeven ontwikkelingsgebieden: taal, sociaal-emotionele ontwikkeling, motoriek, rekenen, kunstzinnige oriëntatie, digitale geletterdheid en oriëntatie op jezelf en de wereld. De keuze voor deze zeven gebieden is bewust gemaakt, omdat ze beter aansluiten bij wat de Inspectie van het Onderwijs verwacht van VVE-programma's. Sinds het themaonderzoek VVE (Inspectie van het Onderwijs, 2021) zijn de doelen van Voor- en Vroegschoolse Educatie verbreed naar onder andere sociale vaardigheden, creativiteit, motoriek en zelfredzaamheid, naast taal en rekenen. Ook het Pedagogisch Kader Kindercentra 0-4 jaar (NJi, 2023) benadrukt dat de ontwikkeling van jonge kinderen breed is en meerdere, samenhangende domeinen omvat, waaronder spelontwikkeling, zelfregulatie en morele ontwikkeling. Door uit te gaan van zeven gebieden sluit Uk & Puk tevens goed aan bij het herziene curriculum primair onderwijs (Curriculum.nu) en de doorgaande leerlijn naar groep 1 en 2, waarin onder andere burgerschap, digitale geletterdheid en sociaal-emotionele vorming zijn opgenomen. Daarmee biedt Uk & Puk een onderbouwd en toekomstgericht aanbod dat aansluit bij actuele beleidskaders en wetenschappelijke inzichten over ontwikkeling in de eerste levensjaren. Uk & Puk is dus een integraal programma; een programma dat zich richt op de brede ontwikkeling.

De aanpak per ontwikkelingsgebied is als volgt:

1. Sociaal-emotionele ontwikkeling

Binnen Uk & Puk leren kinderen omgaan met zichzelf, andere kinderen en volwassenen. Ze ervaren door te spelen in de hoeken en de groepsactiviteiten hoe het is om tot een gezamenlijk resultaat te komen, elkaar te helpen en dat samen spelen plezierig is. Een rijk ingerichte speelleeromgeving helpt ook bij de ontwikkeling van de zelfsturing en morele competenties. Bij elke kernactiviteit wordt een van de zes interactievaardigheden (Strik & Schoemaker, 2016) uitgelicht, waarbij met name de pedagogische vaardigheden de sociaal-emotionele ontwikkeling ondersteunen. De pedagogisch professional zorgt door een veilige relatie met het kind op te bouwen voor een veilige omgeving van waaruit het kind verder kan groeien (Bowlby, 1969). De activiteiten in kleine en grote groep zorgen ervoor dat er interacties tussen de kinderen kunnen plaatsvinden, wat een bijdrage levert aan de sociaal-emotionele ontwikkeling (Slot e.a., 2018).

2. Taalontwikkeling

De ontwikkeling van de mondelinge taal en de woordenschat neemt een belangrijke plaats in. Wanneer de kinderen de woorden niet zelf leren vanuit de context, worden deze aangeboden volgens de Viertakt van Van den Nulft en Verhallen (2002). Bij elke activiteit staan dan ook acht woorden centraal, die geselecteerd zijn op basis van de BAK-lijst (Mulder et al. 2009). Verder is er veel aandacht voor het voeren van gesprekken en gebruikt Uk & Puk (taal)denkgesprekken binnen de spelbegeleiding (Damhuis, 2020), waardoor de kinderen meteen woordenschat, spreken en luisteren toepassen. Ten slotte is in elk themakatern een van de kernactiviteiten een voorleesactiviteit, waarin leesplezier en oriëntatie op verhaal en tekst centraal staan.

3. Rekenontwikkeling

Binnen elk thema is in meerdere activiteiten aandacht voor de verschillende rekendomeinen: getallen (getalbegrip en bewerkingen), verhoudingen, meten, meetkunde en verbanden. De Toolkit Jonge Kind (Onderwijskennis, 2025) geeft aan dat activiteiten het meest effect hebben op de rekenvaardigheid wanneer wordt ingezet op de volle breedte van rekenen-wiskunde, er voldoende tijd aan wordt besteed, de activiteiten specifiek zijn ontwikkeld voor de doelgroep en er ruimte is voor individuele interactie. De rekendoelen worden, evenals de doelen van de overige

ontwikkelingsgebieden, geïntegreerd en spelenderwijs aangeboden. Het verrijken van het fantasiespel en spelbegeleiding hebben een positief effect op de rekenontwikkeling (Leseman & Van Veen, 2016).

4. Motorische ontwikkeling

Veel bewegen is belangrijk, niet alleen voor de motorische ontwikkeling maar ook voor de ontwikkeling van het brein (Scherder, 2025). De Gezondheidsraad (2022) houdt dan ook het WHO-advies aan om kinderen vanaf 1 jaar tenminste 180 minuten per dag lichamelijk actief te laten zijn. Daarom bestaat één van de kernactiviteiten uit een beweegactiviteit, waarbij de grote motoriek wordt gestimuleerd. Daarnaast worden ook de fijne motoriek en de sensomotoriek gestimuleerd.

5. Kunstzinnige oriëntatie

Kunstzinnige oriëntatie omvat niet alleen beeldende vorming, zoals knutselen en verven, maar ook muziek, dans, theater en cultureel erfgoed. Aan al deze onderdelen besteedt Uk & Puk aandacht, waarbij het plezier in kunstzinnige activiteiten centraal staat. Tegelijkertijd draagt kunstzinnige oriëntatie ook bij aan de cognitieve ontwikkeling (Winner, Goldstein & Vincent-Lancrin, 2013). Zo stimuleert muziek de fonologische vaardigheden, en versterkt het naspelen van verhalen de verbale ontwikkeling.

6. Oriëntatie op jezelf en de wereld

De onderwerpen binnen oriëntatie op jezelf en de wereld geven inhoud aan de thema's van Uk & Puk. Binnen de thema's doen de kinderen betekenisvolle ervaringen op over jezelf en de ander, de samenleving, de ruimte om hen heen, planten, dieren en de mens, tijd en verschijnselen uit natuurkunde en techniek. Door kinderen op jonge leeftijd hier ervaringen mee op te laten doen, legt Uk & Puk het fundament voor onder meer probleem oplossen, redeneren, kritisch denken en technische concepten (Aldemir & Kermani, 2017; Bucher & Pindra, 2020). Zo ervaren kinderen bijvoorbeeld de rol van geld wanneer zij spelen in de winkelhoek en verkennen zij uiterlijke kenmerken van dieren in het thema Puk helpt op de boerderij.

7. Digitale geletterdheid

In de huidige maatschappij komen ook jonge kinderen al vroeg in aanraking met digitale technologie. Toch wordt er in de kinderopvang nog weinig structureel aandacht besteed aan digitale geletterdheid (Romijn et al., 2025). Uk & Puk sluit aan bij deze ontwikkeling, met aandacht voor digitale geletterdheid op een manier die past bij de leeftijd en ontwikkeling van jonge kinderen. Belangrijk om te benadrukken is dat digitale geletterdheid veel breder is dan alleen schermgebruik. Het gaat bijvoorbeeld ook om vaardigheden als patroonherkenning, logisch redeneren en het leren begrijpen van oorzaak-gevolgrelaties, vaardigheden die vaak via offlineactiviteiten worden gestimuleerd. Conform het advies van de Gezondheidsraad (2022) bevat Uk & Puk voor kinderen tot 2 jaar geen activiteiten met digitale schermen. Vanaf tweejarige leeftijd kunnen kinderen in beperkte mate kennismaken met digitale technologie, bijvoorbeeld via een digitaal prentenboek bij een voorleesmoment. Door op een verantwoorde manier aandacht te besteden aan digitale geletterdheid voor alle kinderen, draagt Uk & Puk bij aan het verkleinen van digitale ongelijkheid (Van Deursen, 2024).

Betekenisvolle, speelse activiteiten worden daarnaast door alle Uk & Puk thema's aangeboden, met spel als centraal element. De ontwikkelingsdoelen zijn gebaseerd op de SLO-doelen (SLO, 2023) en worden verrijkt via begeleid spel. Spel draagt bij aan het behalen van ontwikkelingsdoelen omdat alle ontwikkelingsgebieden aan bod komen, daarnaast is (begeleid) spel van belang voor de ontwikkeling van zelfregulop de wereldering en executieve functies (Slot, 2014). Uk & Puk hanteert hierbij een open kaderaanpak: de kinderen krijgen de mogelijkheid om veel te spelen binnen een rijke speelleeromgeving, waarbij de pedagogisch professionals een kindvolgende benadering gebruiken en op basis van hun observaties activiteiten selecteren die passen bij de zone van naaste ontwikkeling.

<u>Kleine groepen met een dubbele bezetting</u>

Uk & Puk voert activiteiten voornamelijk uit in kleine groepen (circa drie kinderen) voor actieve deelname en betekenisvolle interactie. Tevens kan het aanbod beter worden afgestemd op het individuele kind (De Haan et al., 2015). Grotere groepen en individuele activiteiten worden ook georganiseerd. Kinderen in gemengde groepen

profiteren meer van VVE-programma's dan in homogene achterstandsgroepen, doordat ze meer kunnen leren van reguliere kinderen (De Haan, Leseman & Elbers, 2011; De Haan et al., 2013; Melhuish et al., 2015).

Omgaan met diversiteit

Veldman (2021) vond in haar masterthesis dat pedagogisch professionals die werkten met Uk & Puk handelingsverlegenheid ervaarden in het omgaan met culturele en talige diversiteit. Op basis van deze bevindingen is de doorontwikkeling van Uk & Puk expliciet gericht op diversiteit. In de nieuwe versie zijn gerichte suggesties opgenomen voor het zichtbaar maken van verschillende culturen en thuistalen, inclusief concrete activiteiten, suggesties voor boeken, aanpassingen in oudercommunicatie en reflectievragen voor pedagogisch professionals. Ook bevat het programma nu materialen die beter aansluiten bij een diverse groep kinderen en ouders, zowel inhoudelijk als visueel. Deze aanpak sluit aan bij actuele inzichten uit o.a. Slot et al. (2021) en het principe van *equity pedagogy* (Banks, 2015): pedagogisch handelen dat recht doet aan verschillen, inclusief een inclusieve leeromgeving en partnerschap met ouders. In de doorontwikkeling van Uk & Puk naar de tweede editie is nadrukkelijk gekozen voor een waarderende benadering van diversiteit, waarin niet wordt uitgegaan van tekorten, maar van de kracht, kennis en ervaringen die gezinnen meebrengen. Het programma stimuleert pedagogisch professionals om aan te sluiten bij de leefwereld van kinderen en ouders en het (cultureel en pedagogisch) kapitaal van gezinnen actief te benutten in het pedagogisch handelen. Deze waarderende kijk op wat gezinnen meenemen de groep in, sluit aan bij de theorie rond cultureel kapitaal van Bourdieu en vervolgonderzoek naar homeschoolverbindingen in de vroege kindertijd, die benadrukt dat de kennis, praktijken en waarden uit de thuissituatie een belangrijke bron vormen voor betrokkenheid en ontwikkeling van jonge kinderen (Miller, 2014). Door deze ontwikkelingen is Uk & Puk Editie 2 beter afgestemd op de diversiteit in de kinderopvang en voldoet het aan het vernieuwde erkenningscriterium op dit vlak.

Ouder- en thuisbetrokkenheid

Binnen Uk & Puk ligt grote nadruk op het versterken van ouderbetrokkenheid: de relatie en samenwerking tussen ouders en de kinderopvangorganisatie rondom de ontwikkeling van het kind. Ouderbetrokkenheid krijgt vorm doordat ouders actief worden betrokken bij activiteiten, thema's en groepsmomenten en pedagogisch professionals inzetten op gelijkwaardig partnerschap met ouders. Ouders worden gezien als experts van hun eigen kind en uitgenodigd om hun kennis, routines, thuistalen en culturele praktijken in te brengen binnen de opvang. Deze werkwijze sluit aan bij onderzoek dat laat zien dat sterke, wederkerige relaties tussen ouders en professionals bijdragen aan het welbevinden en de ontwikkeling van jonge kinderen (Dalli et al., 2021; Van Laere & Vandenbroeck, 2017) en bij inzichten over ouder-professionalpartnerschap (Bruder & Dunst, 2015; Sheridan et al., 2019).

Thuisbetrokkenheid, het stimuleren van ontwikkelingsondersteunend handelen van ouders in de thuissituatie, krijgt binnen Uk & Puk vorm via suggesties en activiteiten die pedagogisch professionals kunnen meegeven aan ouders, zodat zij thuis kunnen aansluiten bij wat kinderen op de groep gedaan hebben. Hiermee wordt de verbinding tussen opvang en thuis versterkt en de ontwikkeling voortgezet. Zo sluiten we aan bij onderzoek dat laat zien dat activiteiten en interacties in de thuissituatie een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling, betrokkenheid en het welbevinden van jonge kinderen (Bonifacci et al., 2021; Han et al., 2023;). Door ouders handvatten te bieden die aansluiten bij de thema's en ervaringen op de groep, ontstaat samenhang tussen beide ontwikkelomgevingen van het kind. Voorbeelden hiervan zijn het vanuit thuis meenemen van een foto, kleding of voorwerpen die passen bij het thema, het aan de ouders meegeven van een verteltas met een prentenboek (met passende voorwerpen) dat is voorgelezen op de groep en thuis opnieuw kan worden gelezen, of het meegeven van een (memory)spel dat in de groep aangeboden is. Een studie van Ingham (2017) naar *family engagement* en ouder-kindactiviteiten in de voorschoolse periode laat bovendien zien dat programma's die expliciet investeren in partnerschap met ouders en het versterken van thuispraktijken (zoals samen lezen, praten en spelen) leiden tot betere academische en sociaal-emotionele uitkomsten in de voorschoolse jaren en daarna, ook in diverse en sociaaleconomisch kwetsbare gezinnen.

Binnen de huidige opzet ligt het zwaartepunt van Uk & Puk op ouderbetrokkenheid in en rondom de opvang, waarbij de samenwerking tussen ouders en pedagogisch professionals centraal staat. Thuisbetrokkenheid heeft op dit moment een meer bescheiden plek in het programma. Tegelijkertijd laten wetenschappelijke inzichten zien dat de afstemming tussen wat kinderen op de opvang ervaren en wat thuis gebeurt van grote betekenis is voor hun

ontwikkeling. Daarnaast kwam uit eigen onderzoek (Sabelis & Lacor, 2025b) naar voren dat ouders zelf ook behoefte hebben aan meer mogelijkheden om thuis aan te sluiten bij wat hun kind op de opvang doet. Vanuit deze inzichten spreekt CED-Groep de duidelijke intentie uit om thuisbetrokkenheid in een volgende ontwikkelfase verder uit te breiden, doelgerichter te organiseren en structureel te borgen, aansluitend bij de behoeften van ouders en bij actuele kennis over de samenhang tussen thuis- en opvangomgeving in de vroege kindertijd.

Continue professionalisering

Een uitgebreide training inclusief coaching op de werkvloer zijn essentieel voor de pedagogisch professionals. Continue professionalisering draagt bij aan de kwaliteitsbewaking en -verbetering van Uk & Puk, wat een positieve invloed heeft op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen (Joyce & Showers, 2002; Henrichs et al., 2016). Videocoaching helpt pedagogisch professionals inzicht te krijgen in hun vaardigheden en verbetermogelijkheden, wat weer positieve resultaten geeft op zowel de pedagogische als de educatieve interactievaardigheden (Jilink et al., 2016).

Ook na de implementatie wordt gewerkt aan kwaliteitsbewaking en -verbetering. Dit gebeurt op basis van een kwaliteits- en borgingsplan, waarin coaching, professionalisering en hercertificering zijn opgenomen. Continue professionalisering middels coaching door de pedagogisch coach draagt tevens bij aan de kwaliteitsbewaking (Jepma & Vander Heyden, 2025), wat wordt ondersteund door het pre-COOL cohortonderzoek (Leseman & Veen, 2016). Het aanbod van professionalisering is daarnaast een van de belangrijkste voorspellers van kwaliteit in voorschoolse voorzieningen (Egert, 2015; Slot, 2018).

4. Onderzoek

Voorgaand onderzoek
Uit eerdere gebruikersonderzoeken naar Uk & Puk door Uitgeverij Zwijsen in 2018 (Bos, 2018) en 2020 (Bos, 2020) bleek dat pedagogisch professionals behoefte hebben aan meer structuur en praktische ondersteuning in het gebruik van het programma. Zo werd een duidelijke voorbeeldplanning gemist en was er behoefte aan meer tips voor baby's en dreumesen. Ook gaven de pedagogisch professionals aan dat bepaalde thema's ontbreken, zoals verkeer, dieren, kunst, afscheid nemen en de geboorte van een baby. In latere onderzoeken in 2021 door masterstudenten is verder ingezoomd op specifieke onderdelen van Uk & Puk, namelijk ouderbetrokkenheid (Breedeveld, 2021) en diversiteit (Veldman, 2021). Hoewel leidinggevenden, pedagogisch professionals en ouders over het algemeen tevreden waren over de ouderbetrokkenheid, werden de beschikbare instrumenten vanuit Uk & Puk, zoals ouderbrieven en draaiboeken, weinig gebruikt. Communicatie met ouders werd belangrijk gevonden, maar deze was vooral gericht op overdracht en minder op het stimuleren van concrete ouderbetrokkenheid, terwijl dat laatste juist effectiever is voor de ontwikkeling van kinderen. Wat betreft diversiteit blijkt uit zowel vragenlijsten als interviews dat pedagogisch professionals een positieve houding hadden ten aanzien van culturele en talige verschillen, maar zich tegelijkertijd handelingsverlegen voelden in het omgaan met anderstalige kinderen of ouders. Zij ervaarden een gebrek aan handvatten in Uk & Puk om hier passend op in te spelen. Er was wel een duidelijke bereidheid om aandacht te besteden aan diversiteit, mits hiervoor bruikbare ondersteuning werd geboden vanuit het programma.

Doorontwikkeling naar aanleiding van de uitkomsten
De uitkomsten van deze onderzoeken hebben in belangrijke mate bijgedragen aan de doorontwikkeling van Uk & Puk. Vrijwel alle genoemde wensen en behoeften uit de praktijk zijn vertaald naar aanpassingen en vernieuwingen binnen het programma en verwerkt in de nieuwe thema's. Zo zijn er thema's toegevoegd rondom dieren, feesten en verkeer, zodat Uk & Puk beter aansluit bij de belevingswereld van jonge kinderen. Daarnaast is het aanbod voor baby's en dreumesen uitgebreid met aparte activiteiten waarin herhaling en interactie in contactmomenten centraal staan. Ook zijn er concrete hulpmiddelen ontwikkeld die pedagogisch professionals meer houvast en structuur bieden in de dagelijkse praktijk. Zo zijn in de training voorbeeldplanningen toegevoegd voor week- en dagindelingen en zijn er formats ontwikkeld waarmee professionals eenvoudig een eigen planning kunnen maken, afgestemd op hun groep en context. Dit ondersteunt hen bij het resultaatgericht werken aan ontwikkeling, zonder de flexibiliteit van het programma te verliezen.
Op het gebied van diversiteit is Uk & Puk eveneens doorontwikkeld. Pedagogisch professionals krijgen gerichtere handvatten om aan te sluiten bij kinderen met verschillende talige en culturele achtergronden, bijvoorbeeld door aandacht voor verschillende gezinsculturen en voorbeelden van activiteiten die ruimte laten voor eigen ervaringen van kinderen. Deze doorontwikkeling sluit aan bij het vernieuwde erkenningskader, waarin aandacht voor diversiteit en inclusie een belangrijk criterium vormt. Daarmee laat de doorontwikkeling van Uk & Puk zien dat signalen uit het veld serieus zijn genomen en dat het programma in nauwe afstemming met de praktijkbehoeften is gemoderniseerd.

4.1 Onderzoek naar de uitvoering

Ten behoeve van de kwaliteitsbewaking van Uk & Puk heeft de CED-Groep in 2024 en 2025 twee nieuwe onderzoeken uitgevoerd. De eerste betrof een onderzoek naar de implementatie van één nieuw thema (*Samen feestvieren*) onder een geselecteerde groep pedagogisch professionals (Sabelis & Lacor, 2025a). Het tweede onderzoek betrof een gebruikersonderzoek onder pedagogisch professionals die werken met de nieuwe Uk & Puk thema's (Sabelis & Lacor, 2025b). Aangezien de daadwerkelijke doelgroep van Uk & Puk bestaat uit zeer jonge kinderen, is in het tweede onderzoek deze doelgroep, naast de pedagogisch professionals, indirect betrokken via de ouders/verzorgers.

Onderzoek 1: Implementatieonderzoek (Sabelis & Lacor, 2025a)
Het implementatieonderzoek naar het Uk & Puk-thema Samen Feestvieren werd uitgevoerd in het najaar van 2024 en januari 2025. Het doel was inzicht krijgen in de ervaringen van professionals met de implementatie van het vernieuwde thema. De dataverzameling vond plaats via een online vragenlijst, ingevuld door 43 respondenten,

waarvan 38 de vragenlijst volledig voltooiden. De meerderheid bestond uit pedagogisch professionals (76%), aangevuld met pedagogisch coaches, VVE-coaches en onderwijsassistenten.

Ervaringen met het thema
Het thema werd gemiddeld beoordeeld met een 7,6. 65% van de respondenten ervoer de implementatie als soepel, terwijl slechts 5% deze als moeizaam bestempelde. Positieve punten waren de duidelijke structuur, de variatie in activiteiten en de ruimte voor eigen invulling. Het thema werd als flexibel en breed toepasbaar ervaren, waardoor het goed aangepast kon worden aan verschillende feesten, contexten en doelgroepen. Daarnaast werd de frisse, vernieuwde uitstraling van de materialen expliciet gewaardeerd. Respondenten gaven aan dat deze bijdraagt aan enthousiasme bij zowel professionals als kinderen en het werken met Uk & Puk aantrekkelijker maakt.
De aparte activiteiten voor baby's werden positief ontvangen. Professionals gaven aan dat deze activiteiten beter aansluiten bij de ontwikkelingsfase van jonge kinderen en hen meer houvast bieden in de dagelijkse praktijk. Tegelijkertijd werden aandachtspunten benoemd, met name rondom de verdere aansluiting op baby's en dreumesen en de uitvoerbaarheid van sommige activiteiten, zoals 'naar de winkel gaan'.

Voorbereiding en gebruiksgemak
64% van de respondenten vond de voorbereiding goed haalbaar, terwijl 26% aangaf dat bepaalde activiteiten verwarring opriepen. Hoewel de overzichtelijke opzet van de materialen werd gewaardeerd, misten sommige respondenten aanvullende ondersteuning, zoals een standaard muziekplaylist of een observatielijst voor kindontwikkeling. Het gebruiksgemak werd positief beoordeeld: 64% vond het thema 'makkelijk' in gebruik en 21% zelfs 'zeer makkelijk'.

Waardering van het themakatern en de Gebruikswijzer
Het themakatern werd als helder en overzichtelijk ervaren. 74% van de respondenten vond de beschrijvingen duidelijk en 67% was tevreden met de inhoud. Sterke punten waren de gestructureerde opbouw, de balans tussen kern- en keuzeactiviteiten en de mogelijkheid om activiteiten flexibel in te zetten. Verbeterpunten betroffen de differentiatie naar leeftijdsgroepen en meer praktische verdiepingssuggesties. De Gebruikswijzer werd door 82% van de respondenten als duidelijk beoordeeld. De meerderheid had een themaplanning gemaakt en hield rekening met de verschillende pedagogische aanpakken. Toch bleek dat niet alle professionals de themahandleiding volledig volgden of een evaluatie uitvoerden. Dit wijst op een mogelijke behoefte aan extra ondersteuning bij cyclisch werken en het maken van een thematische evaluatie.

Feedback, doorontwikkeling en vervolg
Respondenten waren enthousiast over de vernieuwing van Uk & Puk en gaven aan bereid te zijn om opnieuw als proeflocatie te fungeren. Op basis van de opgehaalde praktijkfeedback is besloten om de ingezette koers voort te zetten. Daarbij luisteren we nadrukkelijk naar signalen uit de praktijk. Concreet werken we momenteel aan aanvullende materialen die extra ondersteuning bieden bij de uitvoering, zoals dagritmekaarten, posters, vertelplaten en prentenboeken.
De overige inzichten zijn meegenomen in de verdere ontwikkeling van de tien nieuwe Uk & Puk-thema's en in de actualisering van de Uk & Puk-training. Zo zijn activiteiten die in de praktijk lastig uitvoerbaar bleken, zoals uitstapjes buiten de locatie, aangevuld met alternatieve, laagdrempelige varianten die binnen de groep uitgevoerd kunnen worden. In de trainingen is bovendien meer aandacht gekomen voor cyclisch werken met thema's, het plannen en evalueren van activiteiten en het bewust inzetten van kern-, keuze- en verdiepingsactiviteiten. Thema's als het creëren en benutten van leerkansen, het betrekken en benutten van ouders en het toepassen van de verdiepte of intensieve aanpak bij keuzeactiviteiten zijn daarbij explicieter gekoppeld aan praktijksituaties.

Onderzoek 2: Gebruikersonderzoek (Sabelis & Lacor, 2025b)
Het gebruikersonderzoek dat in april 2025 is uitgevoerd, richtte zich op de waardering en het gebruik van de vijf vernieuwde Uk & Puk-thema's in de praktijk. Het doel van dit vervolgonderzoek was inzicht te krijgen in succes- en aandachtspunten rondom haalbaarheid, uitvoering, gebruiksgemak en waardering, vanuit zowel het perspectief van pedagogisch professionals als ouders/verzorgers. Het onderzoek is onder de aandacht gebracht via contactpersonen

binnen kinderopvangorganisaties. Pedagogisch professionals is gevraagd de vragenlijst zelf in te vullen, deze te delen met collega's en daarnaast ouders te attenderen op een aparte oudervragenlijst. In totaal namen 32 pedagogisch professionals en zes ouders deel aan het onderzoek.

Waardering en ervaringen van uitvoerders
De vernieuwde Uk & Puk-thema's worden overwegend positief gewaardeerd door pedagogisch professionals. Zij noemen de duidelijke structuur, de herkenbare en aansprekende thema's en de directe toepasbaarheid in de dagelijkse praktijk als belangrijke pluspunten. Ook in dit onderzoek wordt de frisse, vernieuwde uitstraling van de materialen expliciet genoemd als een sterke kwaliteit, die bijdraagt aan werkplezier en aan het enthousiasme van kinderen. Professionals ervaren opnieuw dat de activiteiten goed aansluiten bij de belevingswereld van jonge kinderen en signaleren een hoge betrokkenheid tijdens de uitvoering. Als zichtbaar effect wordt met name taalontwikkeling genoemd. Tegelijkertijd blijft ouderbetrokkenheid een aandachtspunt: hoewel een meerderheid van de pedagogisch professionals aangeeft ouders actief te betrekken (65%), komt dit niet altijd overeen met de mate waarin ouders dit zelf zo ervaren.

Gebruiksgemak en ondersteuning
De themakaternen en Gebruikswijzer worden als duidelijk en overzichtelijk ervaren. Pedagogisch professionals waarderen vooral de kern- en keuzeactiviteiten, de praktische opzet en de focus op ontwikkelingsgericht werken. Tegelijk is er behoefte aan verdere ondersteuning, zoals materialen per leeftijdscategorie, formats voor oudercommunicatie, en hulpmiddelen voor differentiatie.

Waardering en ervaringen van ouders
Ook ouders zijn positief over de vernieuwde Uk & Puk-thema's. Zij geven aan dat hun kinderen enthousiast reageren op de thema's en dat Uk & Puk, en met name het personage Puk, regelmatig thuis ter sprake komt. Tegelijkertijd geven ouders aan beperkt zicht te hebben op de ontwikkelingsdoelen en -opbrengsten van het programma; slechts een klein deel benoemt expliciet zichtbare ontwikkelingsvoordelen. Ouders geven daarnaast aan graag meer betrokken te willen zijn, mits zij hiervoor laagdrempelige en concrete middelen krijgen, zoals liedjes, boekentips en eenvoudige activiteiten die aansluiten bij wat kinderen op de opvang doen. Hun behoefte richt zich dus vooral op het vergroten van de thuisbetrokkenheid. Deze uitkomsten sluiten aan bij de eigen intentie om thuisbetrokkenheid binnen Uk & Puk verder te versterken en ouders hierin gerichter te ondersteunen.

Doorontwikkeling en vervolg
De uitkomsten van het gebruikersonderzoek bevestigen dat de vernieuwde Uk & Puk-thema's goed worden ontvangen en dat de ingezette vernieuwingsslag wordt gewaardeerd door zowel pedagogisch professionals als ouders. Tegelijkertijd bieden de resultaten gerichte aanknopingspunten voor verdere versterking, met name op het gebied van ouder- en thuisbetrokkenheid, zichtbaarheid van leerdoelen en differentiatie.
Op basis van deze inzichten is ervoor gekozen om in de themakaternen en trainingen sterker in te zetten op het expliciteren van leerdoelen en ontwikkelingsopbrengsten, en op het bieden van praktische handvatten voor oudercommunicatie. Daarnaast hebben we de intentie om aanvullende content voor thuis te ontwikkelen, waaronder liedjes, boekentips, digitale materialen en praktische activiteiten voor thuis. Deze ontwikkeling is gericht op het verder stimuleren van thuisbetrokkenheid. Tot die tijd bevatten de themakaternen suggesties voor liedjes en boeken, zodat pedagogisch professionals op de groep én ouders thuis laagdrempelig kunnen aansluiten bij de thematische inhoud. Met deze gerichte doorontwikkeling wordt beoogd de samenhang tussen pedagogische praktijk, ouder- en thuisbetrokkenheid en de zichtbaarheid van ontwikkelingsopbrengsten van Uk & Puk verder te versterken, in nauwe afstemming met de ervaringen en behoeften uit de praktijk.

4.2 Onderzoek naar de effectiviteit

Op dit moment is er nog geen effectonderzoek uitgevoerd naar Uk & Puk. Dit is een bewuste keuze. De afgelopen jaren lag de nadruk primair op de (door)ontwikkeling, actualisering en kwaliteitsborging van het programma. Voor een valide en betrouwbaar effectonderzoek is het essentieel dat het programma inhoudelijk is afgerond en stabiel wordt

uitgevoerd in de praktijk. Pas wanneer Uk & Puk op consistente wijze wordt toegepast, kunnen effecten op de ontwikkeling van kinderen op een methodologisch verantwoorde manier worden vastgesteld.

Voornemen tot effectonderzoek en voorlopige planning
De CED-Groep is voornemens om in 2027 te starten met een effectonderzoek naar Uk & Puk, met als doel de effecten op de ontwikkeling van jonge kinderen systematisch en volgens geldende wetenschappelijke standaarden in kaart te brengen. In 2026 ligt de focus op het afronden en borgen van recente vernieuwingen binnen Uk & Puk, waaronder nieuwe (rand)materialen, verdere professionalisering van de uitvoering en versterking van de implementatie in de praktijk. In de tweede helft van 2026 wordt daarnaast gewerkt aan een gedegen onderzoeksopzet, inclusief de selectie van meetinstrumenten, vaststelling van de onderzoeksprocedure en het organiseren van de randvoorwaarden voor deelname van kinderopvangorganisaties. Vanaf januari 2027 kan dan gestart worden met de uitvoering van het effectonderzoek.

Voorlopige onderzoeksopzet
De beoogde onderzoeksopzet betreft een gerandomiseerd gecontroleerd onderzoek (RCT), uitgevoerd na een periode van aantoonbaar goede implementatie van Uk & Puk. Het onderzoek richt zich op kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar. Binnen de opzet worden meerdere vergelijkingen gemaakt:

- Doelgroepkinderen die werken met Uk & Puk versus niet-doelgroepkinderen;
- Doelgroepkinderen die werken met Uk & Puk versus doelgroepkinderen die werken met een andere erkende methode.

De gewenste onderzoeksduur bedraagt twee jaar, waarbij de ontwikkeling van kinderen longitudinaal wordt gevolgd. De centrale onderzoeksvraag zou dan worden in hoeverre kinderen die met Uk & Puk werken een grotere ontwikkelwinst laten zien dan kinderen in de vergelijkingsgroepen. Daarbij wordt specifiek gekeken naar de opbrengsten op de zeven ontwikkelingsgebieden. Tevens wordt onderzocht met welke leerwinst kinderen instromen in groep 1 van het basisonderwijs. Voor de doelgroep 0–2 jaar, evenals voor niet-doelgroepkinderen die gebruikmaken van Uk & Puk, wordt voorzien in een afzonderlijk vervolg-effectonderzoek. Dit gebeurt gefaseerd, aansluitend op de bevindingen en ervaringen uit het eerste effectonderzoek.

Praktijkfeedback
Tot aan de start van het effectonderzoek blijft de CED-Groep actief praktijkfeedback ophalen. Adviseurs en trainers die intensief betrokken zijn bij de uitvoering van Uk & Puk in de kinderopvang signaleren ervaringen, vragen en knelpunten van pedagogisch professionals en koppelen deze systematisch terug. Op deze manier wordt geborgd dat Uk & Puk ook in de periode voorafgaand aan het effectonderzoek blijft aansluiten bij de praktijk en actuele ontwikkelingen. Tegelijkertijd leveren deze inzichten waardevolle input voor het verfijnen van de onderzoeksopzet en de interpretatie van toekomstige onderzoeksresultaten.

5. Aangehaalde literatuur

Aldemir, J., & Kermani, H. (2017). Integrated STEM curriculum: improving educational outcomes for Head Start children. *Early Child Devolopment and Care, 187(11)*, 1694-1706. http://doi.org/10.1080/03004430.2016.1185102

Banks, J. A. (2015). *Cultural diversity and education: Foundations, curriculum, and teaching* (6th ed.). Routledge.

Bijl-van Gelder, H., & Wally, T. (2019). *Trapsgewijs*. Rotterdam: CED-Groep.

Bijl-van Gelder, H., Van Den Heuvel-Stigter, L., & Bekkering, H. (2024). *Breinkracht*. Rotterdam: CED-Groep.

Boerdam, A., & Wobma, E. (Red.) (2012). *Jaarrapport 2012 Landelijke jeugdmonitor*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Boland, A. (2023). *Kansrijke aanpak: Werken met een vve-programma.* Onderwijskennis.nl (NRO). Verkregen op 9 juni 2025 van www.onderwijskennis.nl/node/4094.

Bonifacci, P., Compiani, D., Affranti, A., & Peri, B. (2021). Home literacy and numeracy interact and mediate the relationship between socio-economic status and early linguistic and numeracy skills in preschoolers. *Frontiers in Psychology*, *12*, 662265.

Bos, M. (2018). *Gebruikersonderzoek Uk & Puk*. Uitgeverij Zwijsen B.V.

Bos, M. (2020). *Gebruikersonderzoek Uk & Puk*. Uitgeverij Zwijsen B.V.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss*. Vol. 1. London: Horgarth.

Breedeveld, M. (2021). *Ervaringen en Behoeften op het Gebied van Ouderbetrokkenheid en Uk & Puk* [niet-gepubliceerde masterscriptie, Education and Society]. Erasmus Universiteit Rotterdam.

Bruder, M. B., & Dunst, C. J. (2015). Family-centered practices in early childhood intervention. In B. Reichow, B. A. Boyd, E. E. Barton, & S. L. Odom (Eds.), *Handbook of early childhood special education* (pp. 37–55). Springer.

Bucher, E., & Pindra, S. (2020). Infant and toddler STEAM: Supporting interdisciplinary experiences with our youngest learners. *YC: Young Children, 75(2)*, 16-23.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019). *Aantal achterstandsleerlingen in het basisonderwijs, 2018/2019* [StatLine dataset]. CBS.

CED-Groep. (z.j.). *Doen, praten, bewegen, rekenen: Volgsysteem voor jonge kinderen*. Geraadpleegd van https://www.cedgroep.nl/webwinkel/product/doen-praten

Dalli, C., White, E. J., Rockel, J., Duhn, I., Buchanan, E., Davidson, S., Ganly, S., Kus, L., & Wang, B. (2021). Caring for whole families: Relationships between providers and parents in infant/toddler classrooms. *Early Childhood Research Quarterly, 54,* 1–14

Damhuis, R. van (2020). Taaldenkgesprekken – wat en waarom? *Didactiek Nederlands – Handboek*. Verkregen van https://didactieknederlands.nl/2020/01/taaldenkgesprekken-wat-en-waarom-deel-1/ op 16 juli 2025.

Deursen, A. van (2024). Kinderen online: digitale inclusie als fundamenteel recht. In: UNICEF-essayreeks kinderrechten in de digitale wereld. (pp. 6-19). UNICEF Nederland, Universiteit Leiden en Kennisnet. Verkregen van https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/436709/UNICEF-essaybundel-Kinderrechten-in-de-digitale-wereld.pdf?sequence=1#page=55 op 16 juli 2025.

Driessen, G. (2018). Early childhood education intervention programs in the Netherlands: Still searching for empirical evidence. *Educational Sciences, 8(3).* https://doi.org/10.3390/educsci8010003

Driessen, G., & Merry, M.S. (2014). Trends in educational disadvantage in Dutch primary school. *Educational Review, 66(3)*, 276-292. https://doi.org/10.1080/00131911.2013.771146

Egert, F. M. (2015). *Implementatiefactoren in VVE-programma's: wat werkt?* Utrecht: Sardes.

Gelijke Kansen Alliantie. (2025, 15 januari). *Erik Scherder legt uit: waarom sport en muziek goed zijn voor je brein*. Gelijke-kansen.nl. Verkregen van https://www.gelijke-kansen.nl/actueel/nieuws/2025/1/15/erik-scherder-legt-uit-waarom-sport-en-muziek-goed-zijn-voor-je-brein op 16 juli 2025.

Gezondheidsraad. (2022). *Beweegadvies voor kinderen tot en met vier jaar*. Den Haag: Gezondheidsraad.

GOAB. (2024). *Wat draagt bij aan kwaliteit en effectiviteit van VVE?* [Factsheet].

Goudswaard, M., van der Meulen, K., & van der Pluijm, A. (2023). *Peuterstappen: Gestructureerd werken aan de ontwikkeling van alle peuters*. Rotterdam: CED-Groep.

Haan, A. de, Leseman, P., & Elbers, E. (2011). *Pilot gemengde groepen 2007-2010, Onderzoeksrapportage oktober 2011.* Utrecht: Universiteit Utrecht.

Haan, A. de, Elbers, E., Hoofs, H., & Leseman, P. (2013). Targeted versus mixed preschools and kindergartens: effects of class composition and teacher-managed activities on disadvantaged children's emergent academic skills. *An International Journal of Research, Policy and Practice, 24(2*), 177-194. https://doi.org/10.1080/09243453.2012.749792

Haan, D. de (2012). *Verkennen, Verbinden, Verrijken: Didactiek voor een goede interactie met jonge kinderen. Basistraining VVE plus.* Gemeente Amsterdam in samenwerking met De Activiteit, CED-Groep. Amsterdam: Cito en Nederlands Jeugdinstituut.

Han, J., Cui, N., Lyu, P., & Li, Y. (2023). Early-life home environment and child cognitive function: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, *200*, 111905

Havnes, T., & Mogstad, M. (2015). Is universal child care levelling the playing field*? Journal of Public Economic, 127*, 100-114. https://doi.org/10.1016/j.pubeco.2014.04.007

Henrichs, L.F., Slot, P.L., & Leseman, P.P.M. (2016). *Professionele ontwikkeling in voorschoolse voorzieningen. Een literatuurstudie naar doeltreffende professionaliseringsvormen en -activiteiten.* Utrecht: Universiteit Utrecht.

Hoogeveen, K., & Schilder, J. (2019). *Factsheet gemeentelijk ouderbeleid*. Verkregen van www.goab.eu.

Huizen, T. van, & Plantenga, J. (2018). Do children benefit from universal early childhood education and care? A meta-analysis of evidence from natural experiments*. Economics of Education Review, 66*, 206-222. https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2018.08.001

Ingham, K. S. (2017). Impact of family engagement on child outcomes in preschool. *Graduate Research Papers*. 227. https://scholarworks.uni.edu/grp/227

Inspectie van het Onderwijs. (2020). *Nieuwsbrief primair onderwijs*. Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs. (2021). *Onderzoekskader 2021 voor het toezicht op de voorschoolse educatie en het primair onderwijs*. Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs. (2024). *Landelijk rapport LEA/VVE 2022/2023 & themaverdieping Resultaatafspraken vroegschoolse educatie.* Verkregen van https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2024/03/15/landelijk-rapport-gemeentelijk-toezicht-kinderopvang-2023 op 27 februari 2024.

Jepma, IJ., & Vander Heyden, K. (2025). *De impact van voorschoolse educatie (1e update).* Onderwijskennis.nl (NRO).

www.onderwijskennis.nl/node/1792.

Jilink, L., Fukkink, R., & Huijbregts, S. (2016). *Effecten van video-interactiebegeleiding en training in voor- en vroegschoolse educatie op de interactievaardigheden van pedagogisch professionals* (Rapport). Hogeschool van Amsterdam, Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding.

Joyce, B. R., & Showers, B. (2002). *Student achievement through staff development* (Vol. 3). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Kampen, A. van, Kloprogge, J., Rutten, S., & Schonewille, B. (2025). *Voor- en vroegschoolse zorg en educatie. De toekomst verkend*. Utrecht: Sardes.

Ketelaar, A., & Wilsing, K. (2019). *De doelgroepdefinitie VVE in nieuw GOAB-periode*. Oberon. Verkregen van https://goab.eu/media/2qapdv3h/de_doelgroepdefinitie_vve_in_de_nieuwe_goab-periode.pdf.

Kloprogge, J. en de Wit, W. (2015). *Het onderwijsachterstandenbeleid na 2015*. Literatuurstudie t.b.v. expertbijeenkomst OAB, september 2015. Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek.

Leseman, P. (2017). *Achterstandenbeleid: voorbij de voor- en vroegschoolse periode*. In: P.A.H. van Lieshout, M.S.S. van der Meij, J.C.I. de Pree (red.). Bouwstenen voor betrokken jeugdbeleid, 113-130. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Leseman, P., & Slot, P. (2023). Kwaliteit als sleutel tot maatschappelijk rendement in de kinderopvang. *ESB, 108(4827S),* 54-59.

Leseman, P. P. M., van Huizen, T., & Plantenga, J. (2017). *Pre-COOL studie: effecten van voorschoolse educatie*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Leseman, P., & Veen, A. (2016). *Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit van voorschoolse instellingen*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Leseman, P., & Veen, A. (Red.) (2022). *Het pre-COOL cohort tot en met groep 8. Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit in de voor- en vroegschoolse periode*. Kohnstamm Instituut.

Meij, H., Mutsaers, H., & Pennings, H. (2009). *Effecten van curriculum en proceskwaliteit in VVE*. *Journal of Early Childhood Education*, 15(2), 45-61.

Melhuish, E., Ereky-Stevens, K., Petrogiannis, K., Ariescu, A., Penderi, E., Rentzou, K., Tawell, A., Slot, P., Broekhuizen, M., & Leseman, P. (2015). A review of research on the effects of early childhood education and care (ECEC) on child development. *Curriculum Quality Analysis and Impact Review of European Early Childhood Education and Care (ECEC)*. Available at http://ecec-care.org/resources/publications/.

Menheere, L. (2010). Ouderbetrokkenheid en effectiviteit van VVE. *Tijdschrift voor Onderwijsresearch*, *35(4),* 12-25.

Miller, K. (2014). Cultural capital and home–school connections in early childhood. *Contemporary Issues in Early Childhood, 15*(4), 329–345. https://doi.org/10.2304/ciec.2014.15.4.329

Mulder, F., Timman, Y., & Verhallen, S. (2009). H*andreiking bij de Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters (BAK)*. Amsterdam: ITTA.

Mutsaers, H., Meij, H., Pennings, H., & Slot, P. (2013). *Educatieve proceskwaliteit en taalontwikkeling in VVE*. Utrecht: Sardes.

Nap-Kolhoff, E., Schilt-Mol, T. V., Simons, M., Sontag, L., Steensel, R. V., & Vallen, T. (2008*). VVE onder de loep.* Tilburg: IVA.

Nederlands Jeugdinstituut. (2020). *Opgroeien en opvoeden in armoede*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Verkregen van https://www.nji.nl/publicaties/opgroeien-en-opvoeden-in-armoede op 9 juli 2025.

Nederlands Jeugdinstituut. (2023). *Pedagogisch kader kindercentra 0–4 jaar* (herziene uitgave). Elsevier Gezondheidszorg.

Nederlands Jeugdinstituut. (2024). *Cijfers over voorschoolse educatie (ve)*. Verkregen van https://www.nji.nl/cijfers/voorschoolse-educatie op 20 februari 2025.

Nulft, D. van den, & Verhallen, M. (2002). *Met woorden in de weer. Praktijkboek voor het basisonderwijs*. Bussum: Cotinho.

Rij, C. van, Nijhof, W., Korn, F., Bos, S., Jepma, IJ., & De Geus, W. (2022). *Bestedingsonderzoek onderwijsachterstandenbeleid 2022.* Sardes/Oberon/Cebeon. Verkregen van https://www.nro.nl/sites/nro/files/media-files/meting_4_bestedingsonderzoek_gemeentelijk_onderwijsachterstandenbeleid_2022_def.pdf op 28 februari 2025.

Romijn, B., Oudega, L., Leseman, P., & Broekhuizen, M. (2025). *UKK-Onderzoek. Kwaliteitsmeting voor- en vroegschoolse educatie in Utrecht 2025*. Utrecht: Universiteit Utrecht. Verkregen van https://research-portal.uu.nl/ws/portalfiles/portal/266458478/Rapport_UKK_onderzoek_-_Juni_2025.pdf op 15 juli 2025.

Roseboom, T. (2018). *De eerste 1000 dagen: Het belang van een goed begin vanuit biologisch, medisch en maatschappelijk perspectief*. Amsterdam: De Tijdstroom Uitgeverij

Sabelis, J., & Lacor, E. (2025a). *Resultaten gebruikersonderzoek Uk & Puk* [Interne rapportage]. Stichting CED-Groep.

Sabelis, J., & Lacor, E. (2025b). *Resultaten implementatieonderzoek Uk & Puk* [Interne rapportage]. Stichting CED-Groep.

Sheridan, S. M., Smith, T. E., Kim, E. M., Beretvas, S. N., & Park, S. (2019). A randomized trial examining the effects of parent engagement on early literacy: The Getting Ready intervention. *School Psychology, 34*(5), 500–511.

Singer, E., & Kleerekoper, L. (2009). *Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar*. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.

SLO. (2023). *Inhoudskaarten Jonge kind (pré-fase en fase 1)*. Verkregen van https://www.slo.nl/thema/meer/jonge-kind/doelen-jonge-kind/ op 27 mei 2025.

SLO. (2023). *Aanbodsdoelen en ontwikkelingslijnen voor jonge kinderen (pré-fase en fase 1)*. SLO.

Slot, P.L. (2014). *Early childhood education and care in the Netherlands*. [Doctoraatsproefschrift, Universiteit Utrecht].

Slot, P. (2018). *Coaching en implementatie: professionalisering in VVE*. *Tijdschrift Kinderopvangonderzoek*, 10(1), 7-23.

Slot, P., Jepma, IJ., Muller, P., Romijn, B., & Leseman, P. (2018). *Kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang. Gecombineerde metingen 2017-2018. Landelijke kwaliteitsmonitor Kinderopvang*. Utrecht: Universiteit Utrecht/ Sardes.

Slot, P., & Leseman, P. P. M. (2019). *VVE-programma's in de voorschool: kwaliteit en kinderuitkomsten*. In P. Slot & P. Leseman (Eds.), *Handreiking VVE-effectiviteit* (pp. 112-130). Amsterdam: SWP.

Slot, P., Romijn, B., Jepma, IJ., Muller, P., & Leseman, P. (2021). *Meten van kwaliteit in de kinderopvang: Gecombineerde metingen 2017-2019*. Sardes. https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/415460/Slot_Romijn_Jepma_Muller_Leseman_2021_Meten_van_kwaliteit_in_de_kinderopvang_Gecombineerde_metingen_2017_2019.pdf?sequence=1

Strik, A., & Schoemaker, J. (2016*). Interactievaardigheden: Een kindvolgende benadering*. Houten: Bohn Stafleu van

Loghum.

Van Laere, K., & Vandenbroeck, M. (2017). Early learning in preschool: Meaningful and inclusive for all? Exploring perspectives of migrant parents and staff. *European Early Childhood Education Research Journal, 25*(2), 243–257.

Veldman, E. (2021). *Pedagogisch professionals over het Werken met Diversiteit binnen Uk & Puk* [niet-gepubliceerde masterscriptie Youth, Education and Society]. Erasmus Universiteit Rotterdam.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Wally, T. (2016). *Samen vooruit*. Rotterdam: CED-Groep

Winner, E., Goldstein, T., & Vincent-Lancrin, S. (2013). *Art for art's sake? The impact of arts education.* Educational Research and Innovation. Paris: OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789264180789-en.

Zumbuehl, M., & Dillingh, R. (2020) *Ongelijkheid van het jonge kind*. Notitie Centraal Planbureau. Geraadpleegd van https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-Ongelijkheid-van-het-jonge-kind.pdf